

De Grafelijke Lenen in Woudrichem.

Een analyse van de ligging van de leengoederen.

Ferd van Roode,

2-1-2018

Achtergrondinformatie. (voor details per leen zie blz. 10 en verder)

Vanaf het begin van de 13^e eeuw worden door de landsheer veel huizen en grondpercelen in leen verstrekt aan zogeheten leenmannen. Die krijgen het recht om het huis te bewonen en/of het land te (doen) bewerken. Dat recht wordt verleend onder zekere voorwaarden, zoals steun aan de landsheer bij militaire conflicten. Aangezien de leenman meestal zijn gronden niet zelf zal bewerken, geeft hij het leen weer door aan lagere notabelen en die weer aan de daadwerkelijke verbouwer. In veel gevallen gaat zo'n belening erfelijk over van vader op zoon, een enkele keer zelfs via de vrouwelijke lijn, zodat het leen vele decennia in de familie blijft. In de 15^e en 16^e eeuw weet dan praktisch niemand meer dat het leen feitelijk geen eigendom van de familie is.

Over die eigendomsrechten blijken de rechtsgeleerden het niet helemaal eens te zijn. Uit een studie door M.W.J. de Bruijn, **De middeleeuwen kenden geen eigendom**, hieraan gewijd in 2012, concludeer ik:

(daaraan ontleend en deels geciteerd)

In de middeleeuwen heeft de Keizer het recht op de grond. Hij kan het gebruiksrecht van de grond verlenen aan anderen die daarmee leenheer worden. Die geven dat recht, of renten daarvan, ook weer door en zo ontstaat een reeks rechthebbenden op hetzelfde perceel grond, leenheer, leenman, dienstman, tijsman en eeuwigdurend pachter. Het recht van degene die de grond beleende en daarmee in het algemeen slechts recht op inkomsten had verkregen, was in die tijd niet het belangrijkste. Belangrijker was het recht om over het gebruik van de grond zelf te beschikken. Het is dan ook niet vreemd dat het vrijwel nooit de rechtsopvolgers van de uitgevers van het onroerend goed zijn, die in de latere eeuwen eigenaar zijn geworden, maar de eeuwigdurende gerechtigden.

Aanvankelijk is de administratie van de leengoederen niet echt goed geregeld of ze is verloren gegaan, maar in de 16^e eeuw gaat men proberen de feiten te achterhalen en op schrift te stellen. Zo zijn door de Grafelijkheid van Horne in Altena een groot aantal lenen verstrekt, waarvan de registraties lopen van begin 13^e eeuw tot in de 17^e eeuw. Een deel daarvan heeft betrekking op Woudrichem. In die registers staan beleningen voor percelen en huizen gelegen in de Stad, zowel als in de omgeving, vallende onder de jurisdictie van de stad. Die laatste liggen dan in de Oude Banne, in de Nieuwe Banne, deels in Honswijck of in het Monnikenland bij Loevestein.

Als in de stukken sprake is van de 'Grafelijkheid' dan kan dat slaan op de 'Grafelijkheid van Holland' maar ook op de 'Grafelijkheid van Horne'. Die eerste kan de leenheer zijn, die een leen verstrekt aan het Hof van Altena als leenman. Beide instanties hebben registraties gemaakt, soms van hetzelfde leengoed. Omdat Altena het leen weer verder beleend heeft aan notabelen kunnen in de twee registraties afwijkende namen vermeld staan. Dat blijkt onder andere het geval te zijn voor een belangrijke villa met slotgracht, in de Stadsvrijheid, genaamd de Blanckenborch (zie voor details, de lenen met nr's 33 en 257). Jacob van Deventer tekent het pand omstreeks 1558 op een plattegrond. Op Fig. GL-1 boven het woord 'of' te vinden..

Fig. GL-1, 'Van Deventer' ca 1558. De weg ten zuiden van de Oocken naar de Splisse is de huidige Burgemeester van der Lelystraat. De weg tussen de Echt en de Oocken is ongeveer de huidige Groendijk, die verder van de Splisse naar de Oudendijk, links onder, gaat.

De beschrijvingen omvatten vier eeuwen zodat kennis van de ontwikkeling van de Stad Woudrichem en zijn regio in die periode van essentieel belang is. De registraties van de betreffende lenen bevatten meestal slechts summiere omschrijvingen van hun ligging en de door mij gemaakte analyse is dan ook slechts mogelijk gebleken nadat ik veel van de geschiedenis van Woudrichem uit de archieven heb kunnen extraheren. Ik kan dan ook verwijzen naar mijn beschrijving van die historie in: ‘Woudrichem van Wording tot Wasdom’ Zo is bij voorbeeld de omschrijving bij leen nr 257, ‘Een huis en gezaat, dat omgraven is en voorzien van een brug, in Woudrichem in de Kerkstraat’ pas te begrijpen als bekend is dat vóór 1500 die straat niet de huidige Kerkstraat, maar een straat in de buitenstad was.

Voor de regio beschikken we over een uitstekende cartografische kaart, in 1603 getekend door Daniel Schillinx.. De kaart is gemaakt om alle eigenaren van grond in de Oude en Nieuwe Banne te kunnen registreren. Daartoe zijn in beide Bannen de percelen genummerd, elke Ban met een eigen nummering, die volgens het bijchrift ook in ‘verbalen’ zou moeten staan. Deze verbalen zijn niet bewaard gebleven. In 1600 zijn door de stad wel verpondingen (belasting) geheven, waarin lijsten met namen, echter zonder nummer zijn opgenomen.

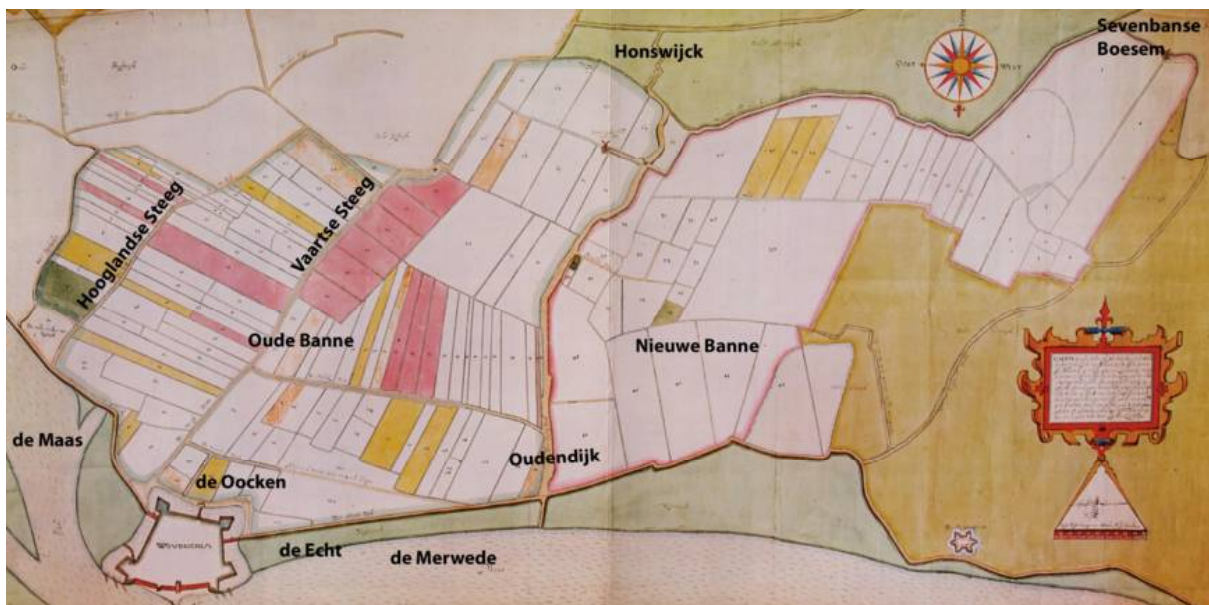

Fig. GL-2, Op deze kaart van Schillinx (noord aan de onderzijde) is de nieuwe waterkering tussen de vestingbeer en de Oudendijk getekend.

Van de Stad wordt op deze kaart alleen het vestingcontour getoond (Fig. GL-2). Maar dat geeft al inzicht in de wijzigingen, die zich rond de stad sinds ‘van Deventer’, in die 45 jaren (1558-1603), hebben voltrokken.

De belangrijkste feiten van belang bij het oriënteren op de plattegrond van Stad en Stadsvrijheid zijn:

- De stad omvatte in de 14^e eeuw ongeveer het gebied tussen de Echt en de Maas, maar de Maas stroomde toen dichters langs het in 1358 gebouwde Loevestein in de Waal, dus verder naar het oosten.
- De zuidgrens van de stad werd gemarkeerd door een hoofdgracht van West naar Oost tot aan de Maas.
- De stadsvesten (ommuering en grachtengordel) werden in 1386 uitgebouwd en/of aangelegd.
- De bebouwing van het zuidelijke deel van het stadsgebied bestond hoofdzakelijk uit boerenbedrijven.
- Aan de oostzijde van de stad, aan de Maasoever, lag een Poort, die toegang gaf tot de stad.
- Deze Oostpoort, lag waarschijnlijk op de dijk in het verlengde van de Hoogelandse Steeg.
- Aan de westzijde van de stad gaf de Molenpoort toegang tot de verbindingroute naar Dordrecht.
- Deze route verviel abrupt door de doorbraken van de Merwededijk in 1421 (Elisabethsvloed).
- De weg naar Altena was bestraat en voerde van de Waterpoort via een Landpoort langs de Vaart.
- In de Stadsvrijheid langs de toenmalige Kerkstraat stonden diverse grote villa's.

De perceelindeling in de Oude Banne volgt nog grotendeels het patroon van de oorspronkelijke verkaveling. Dit geldt zeker niet voor de Nieuwe Banne, (Fig. GL-2). Nadat het terrein van 1421 tot 1462 onder water had gestaan als gevolg van de Elisabethsvloed is de indeling daar aangepast. Zeker het westelijk deel nabij de Zeven Bannen is veranderd. Ook Honswijk, door Schillinx aan de zuidkant van de Bannen aangegeven, is door de overstroming gewijzigd.

Zes ingrijpende gebeurtenissen tasten het beeld van de stad, de verdedigingswerken en het huizenbestand aan:

- In 1391 brandt een groot deel van het bewoningscentrum, Molenstraat en Hoogstraat, af.
- In 1405 wordt de stad door de Arkelsen verwoest in het conflict met Jacoba van Beieren.
- In 1460 is de Maas westwaarts uitgeschuurd en ondermijnt de oostgrens van het stadsgebied.
- In 1513 wordt de stad nogmaals overvallen, nu door Karel van Gelre.
- In 1573 brandt een groot deel van de stad af als gevolg van de 80-jarige oorlog.
- In 1585 wordt besloten de stad om te vormen tot een vesting volgens de nieuwste richtlijnen.

Vermoedelijk wordt na de verwoesting in 1405 besloten om bij de wederopbouw van de stad een nieuwe grote kerk te bouwen. Of de oude te zeer beschadigd was of te klein voor de groeiende gemeenschap is niet bekend. Gezien de omvang van dat nieuwe bouwwerk is het duidelijk dat er diverse decennia aan gebouwd moet zijn. Mogelijk is in die bouwperiode de oude kerk nog wel gebruikt, maar in 1474 vestigt zich hier het convent van de Kruisbroeders. De nieuwe kerk, de Martinus, wordt in fasen gebouwd. De zijbeuken komen pas in tweede instantie en tenslotte wordt er een zware toren aangebouwd. Uit het geheel blijkt duidelijk dat de stad overtuigd is dat de toekomst voorspoed en groei zal brengen. Hier verrijst een nieuw stadscentrum en de Oude Steenstraat wordt omgedoopt tot Kerkstraat. (zie ook de details bij het leen Kort nr 255).

Uit Fig. GL-1 heb ik het betreffende gebied uitvergroot en weergegeven in Fig. GL-3.

Fig. GL-3, Stad en Stadsvrijheid naar vDeventer (1558) met daar de vestingomtrek naar Schillinx (1603) in gecopieerd. De ligging van de lenen, zoals door mij afgeleid, is in cursief blauw aangegeven. (De lenen 41 en 259 vallen onder de Oude Banne.)

In die figuur heb ik details opgenomen van de kaart uit 1603 getekend door Daniel Schillinx. (zie Fig. GL-2.). Dat betreft de vorm van de vestingwallen en de perceelindeling rond de stad, (de rode nummers zijn door Schillinx genoteerd). De blauwe cursief gezette nummers zijn de leengoederen op de lokatie zoals door mij afgeleid.

Als Schillinx in 1603 de vesting tekent zijn de vestingwerken nog niet gereed. In de zuidelijke stadswal is de Koepoort nog niet in gebruik. Wel ligt in het NO-bolwerk de (1^e) Loevesteinse Poort met een houten brug over de nieuwe gracht en de oude haven. Schillinx tekent een toren in de noordelijke stadsmuur ten oosten van de Waterpoort. Die is daar waarschijnlijk nooit aangelegd. De opgeworpen wallen zijn lager en smaller dan heden ten dage en de bolwerken liggen nog op het oude straatniveau. Na 1700 zal dit geheel van vestingwerken worden verzaagd. Die aanpassing is dan noodzakelijk geworden vanwege de toegenomen militaire praktijken.

(opm. een kleine toelichting op bovenstaande tekening met betrekking tot het gebruik van perspectief. Van Deventer heeft zijn tekening gemaakt met het noorden boven, zoals hier afgebeeld. Bijzondere gebouwen heeft hij op de plattegrond in vogelvlucht-perspectief getekend, zoals de kerk, het Hof, het raadhuis en de Brugpoort over de oude gracht. Schillinx tekent zijn plattegrond met het zuiden boven en dus staan hier in de compositie-tekening zijn vogelvlucht-details ondersteboven. Dat heb ik zo gelaten voor de wallen en de stadsmuur. Voor een beter inzicht in de tekening heb ik de Gevangen poort en de Loevesteinse poort echter omgedraaid. De Koepoort heb ik niet gewijzigd, die staat dus op zijn kop.)

Woudrichem en zijn omgeving krijgen hun grootste aanpassing in de periode 1558 tot 1610. In die halve eeuw, verandert de stad en zijn inwonertal als gevolg van:

De Reformatie,	veel katholieken, monniken en nonnen, zijn vertrokken,
De 80-jarige Oorlog,	na de brand van 1573 zijn diverse inwoners gevlucht,
Dijkdoorbraak en Overstroming,	het gebied van de Stadsvrijheid is verloren gegaan.
De Vestingwerken,	waardoor grote delen van het stadgebied zijn afgesneden.

Gelukkig is de kaart die 'Jacob van Deventer' omstreeks 1558 maakt een zeer nauwkeurige topografische weergave van de stad in die tijd. Deze kaart is van onschatbare waarde. Zonder die kaart zouden we zelfs geen idee hebben hoe de stad en de stadsvrijheid er vóór 1600 uitzagen (Fig. GL-1). Mijn analyse van deze plattegrond is te vinden onder 'Het stadsplan van Woudrichem tussen 1560 en 1830'. Wel moet bedacht worden dat het stadsgebied zich pas tot die vorm heeft ontwikkeld in de drie eeuwen daaraan voorafgaand. Het stratenpatroon, de namen van stegen en straten, het bebouwde gebied, de aard van de bebouwing en de verdedigingswerken, het kan allemaal gewijzigd zijn in dat tijdsbestek.

De grote lijn hiervan heb ik beschreven in 'Woudrichem, van Wording tot Wasdom'. In de onderstaande analyse van de lenen heb ik deze beschrijvingen mede in ogenschouw moeten nemen. De conclusies hebben omgekeerd de overwegingen weer versterkt en aangevuld. Zo blijkt uit een oorkonde 1389 ('Korteweg* nr 187') dat buiten de Echt nog een grote vooroever moet liggen die als leen onder Kort* nr 254 is beschreven. Die vooroever is bij 'van Deventer' al verdwenen. Zo is het gelukt om door combinatie van al die gegevens alle in de bronnen genoemde lenen, enkele met zekerheid en sommige met redelijke waarschijnlijkheid, te lokaliseren.

* (opm. zie bladzijde 6 en 7, waar de bronnen, o.a. de documenten van Kort en Korteweg, nader worden aangegeven.)

Totaal staan onder Woudrichem in de Stad en de daarbij gelegen Stadsvrijheid elf beleningen vermeld.

- 255. Een huis, gezaat en hofstede in Woudrichem in de Oude Steenstraat,
- 256. Een hofstede in Woudrichem in de Oude Steenstraat,
- 257. Een huis en gezaat, (1488: dat omgraven is).
- 33. De woning: bij de Molenpoort en in 1553: omgracht; huis en hofstede.
- 33A. Een hophof, afgesplitst uit nr 33,
- 34. Huis en hofstede in Woudrichem,
- 35. Huis en hofstede in Woudrichem,
- 36. Huis en gezaat,
- 37. Een gezaat en erf.
- 38. Huis, huizing en hofstede in Woudrichem.
- 39. Een huis en hofstede in Woudrichem.

Voor de details van de analyse, zie de beschrijvingen per leen, beschreven op blz 9 tot en met blz 37.

Door de kaart uit 1558 met die uit 1603 samen te stellen is de enorme invloed van de rivieren te zien. (Fig. GL-4)

Fig. GL-4, Samenstel van de kaarten uit 1558 en 1603.

De Echt is grotendeels door de Merwede overstroomd en er rest alleen een strook uiterwaard.

De weg tussen Echt en Ooken is tot nieuwe hoogwaterkering verbouwd. Daarmee is een deel van Oudendijk verloren gegaan en buiten de nieuwe dijk komen te liggen.

De Maasdijk ligt in 1558 nog min of meer in het noordwaarts verlengde

van de Hooglandse steeg. In 1603 loopt een nieuwe hoogwaterkering oostwaarts en verder naar de beer aan de landpoort. De rivier loopt dan dwars door de Stadsvrijheid, die deels tot een uiterwaard is buitengedijkt.

De Stad, die met één zijde aan de rivier lag, heeft plotseling het water aan drie zijden. De toegangen tot de Stad zijn naar het zuiden verlegd moeten worden en dat heeft consequenties voor het stadsplan.

In de repertoria wordt bij het leen meestal ook de grootte van het oppervlak van het perceel aangegeven, uitgedrukt in mergen en hond, waarbij een mergen bestaat uit 6 hond en één hond gelijk is aan 'honderd (vierkante) roeden'. Het oppervlak van zo'n roede kan per regio verschillen, maar blijkt van ouds in de Banne ca 12,5 m² te zijn. Schillinx tekent de kaarten omstreeks 1600 met de lengtemaat van de 'Putse roede', (ongeveer 4

meter). Eén mergen in de Oude Banne is ongeveer 7500 m², dus ruwweg ¾ ha. Dat hoeft echter niet precies overeen te komen met oudere opgaven, waarbij mogelijk een andere maat voor de roede is gebruikt.

Soms worden ook de namen van de eigenaren van de naastliggende percelen vermeld, een enkele keer met een kompasrichting daarbij. In de verpondingen, dat zijn de belastingen op onroerend-goed in die tijd, worden de oppervlaktematen van de percelen ook vermeld. Met deze maten en de volgorde van de namen in die opgaven kon ik op de kaart van Schillinx de door hem genummerde percelen verbinden met de eigenaren uit omstreeks 1600. Omdat de leenmannen of de gebruikers belastingplichtig waren, moeten hun namen, en evenzo die van hun burens, ook voorkomen op de lijsten van verpondingen en mergentalen. Het vergelijk van die lijsten voor de gegeven datum met de repertoria van de lenen over diezelfde periode, met daarbij de oppervlaktematen leverde diverse overeenkomsten waardoor ik een aantal grafelijke lenen kon verbinden met de bij Schillinx gevonden perceeleigenaren. Daarmee kon ik de lenen localiseren.

Omdat bij de Grafelijke lenen ook de naam van Honswijk als lokatie wordt genoemd, is het nodig om op de ligging daarvan dieper in te gaan.

In 1620 tekent Jacob Jan Symonsz een kaart waar dit gebied op voorkomt. Op een copie daarvan (Fig. GL-5) heb ik de geologische stroomruggen ingeschetst (zie ook 'van Wording tot Wasdom'). Vóór de ontginningen hebben hier oude riviertakken hun sediment

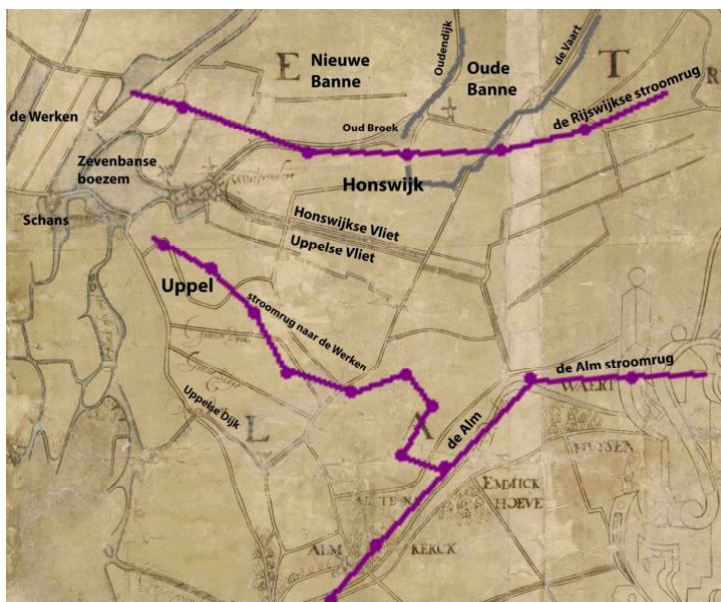

Fig. GL-5, Kaart uit 1620 en stroomruggen. Grijs lijn: omtrek van de Oude Banne.

gedeponeerd. Zand werd langs de oevers en in de geul afgezet, klei en slib daarachter in de moerasvegetatie. Na de ontginning, als de waterstand kunstmatig laag gehouden wordt, klinkt de bodem. Die bodemdaling is aanzienlijk waar klei en veen in de bodem zit, maar veel minder in het zand bij die geulvullingen en oeverwallen. Daardoor ontstaan ter plaatse van de geulen in het landschap ruggen met een vastere bodem.

Honswijk blijkt te liggen op de Rijswijkse Stroomrug, zoals Uppel ligt op de geulafzettingen naar de Werken. De Elisabethsvloed heeft die oude dorpen en kavelstructuur verwoest. Het veen is weggespoeld en het getijdenwater van zee heeft in de afzettingen nieuwe geulen gevormd.

In 1461 wordt de Kornse dijk, hier Uppelse dijk genoemd, aangelegd en daarmee wordt het gebied tussen Almkerk en de Werken weer op het overstroomde land teruggewonnen. Het gebied is opnieuw verkaveld en in 1600 verzorgen de Uppelse en Honswijkse Vlieten de waterafvoer van het komgebied naar de Zevenbanse molens en boezem.

De grens tussen de Oude en de Nieuwe Banne wordt gevormd door een dijk, die aangelegd is in 1451, (of in elk geval toen is versterkt,) om de hoge vloedstanden vanuit de verdrongen 'Groote Waard' te keren. Deze 'Ouden Dijk' gaat via een heul, (overbrugde sluis in een dijk, een weg, enz.), over in een bochtige steeg de 'Kreupele Steeg' naar Honswijk (vergelijk Fig. GL-2). De watermolen van de Oude Banne watert uit op een boezemgebied met de naam 'het Oude Broek'. Die naam komt in 1373 al voor. Op de kaart uit 1620 (Fig. GL-5) is een deel van die boezem aangegeven, terwijl Schillinx van die strook een perceel maakt.

Als de Kornse Dijk is aangelegd kan ook de Nieuwe Banne gaan draineren. De twee afwateringen van de Bannen vertonen een opvallend verschil, (Fig. GL-6). De Oudebansche Vliet kronkelt door Honswijk langs 'de Roef' naar de Zevenbansche boezem, terwijl de Nieuwenbansche Vliet een strak kavelpatroon volgt. Uit de genoemde oorkonde van 1373 blijkt dat er vóór de Elisabethsvloed aan het einde 'in die Oude Broeke int Slewijcs ghericht' een vliet moet zijn geweest met de naam 'Wolfaertsweteringhe', waarvan de ligging niet bekend is. Het wordt in 1452 nogmaals genoemd maar ook dan is de Kornse dijk er nog niet. In 1461 is de afwatering nabij de Korn, met de bijbehorende sluisen en boezems, gewijzigd.

Honswijk is opgedeeld in vier jurisdicties. Een deel valt onder Woudrichem, een andere deel onder Rijswijk, een deel onder Almkerk en het vierde onder 'de Werken en Sleeuwijk' Dat was al zo ver vóór 1400 zoals blijkt uit

Fig. GL-6, Honswijk, valt onder vier jurisdicties.

twee oorkonden, waarin 'het Oude Broek' wordt genoemd, als volgt:

-- in 1280 (Korteweg nr 24) is sprake van een 'camp d'Oude Broec', als deel van 21 morgen in Woudrichem.

-- in 1373 (Korteweg nr 145) 'die hoecsloten an beyder eynden in den Oude Broeke int Slewijcs ghericht'.

De montage van de kadasterkaart uit 1832 over een deel van de kaart van Schillinx, toont de grillig verlopende sectoren van Honswijk. (Fig. GL-6)

Mijn analyse van de lenen is gebaseerd op een groot aantal archiefgegevens waaronder als belangrijkste een drietal leenregisters uit de zestiende eeuw, (Nationaal Archief. Inv nrs 3.01.01 en 3.01.52 en 3.19.02).

Over deze drie registers werd eerder gepubliceerd in het Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant en de Bommelerwaard', jrg. 19-21 (1995-1997) door J.C. Kort.

Kort schrijft daarin:

Het boek met de gespen, dat omstreeks 1525 is aangelegd, bevat afschriften van de registratie uit de vijftiende eeuw. De samensteller kon nog gebruik maken van drie oudere registers, die thans onbekend zijn. Het oudste was een ongedateerde lijst van leenmannen van Willem van Hoorne ter gelegenheid van zijn inhuldiging in 1417. De volgende lijst werd opgesteld in 1441, toen Jacob van Hoorne de nieuwe heer was. Na 1450 werd begonnen met een register van akten dat tenminste tot 1486 liep. In het boek met de gespen, waarin de gegevens per leen zijn samengevat, wordt naar deze registers verwezen.

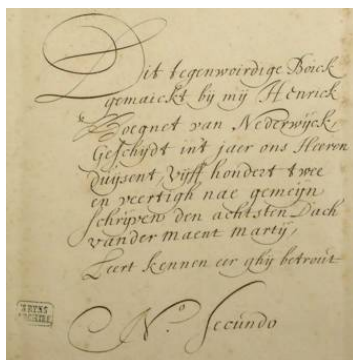

Fig. GL-7, Copie van Leenboek uit 1542

Van de lenen van het Huis Altena is onder meer een overzicht gemaakt in 1542. Hiervan zijn in de 18^e eeuw afschriften gemaakt, die zijn opgeslagen in het Rijksarchief in Noord-Brabant, tegenwoordig opgenomen in het BHIC. In mijn beschrijvingen van de lenen heb ik naar deze teksten verwezen met als aanduiding: coll_ra_13, (coll(ectie) r(ijks)a(rchief) (bladno). Opm. De bladnummers met betrekking tot heel Altena lopen van blz 12 t/m 17.

Fig. GL-7 is een afdruk van het titelblad. Prachtig om te zien dat hier een spreuk werd toegevoegd:

'Leert kennen eer ghij betrouet'

De gekende informatie was blijkbaar niet altijd even betrouwbaar!

De dossier spreekt van 'een weijnich verduystert'. (Fig. GL-8).

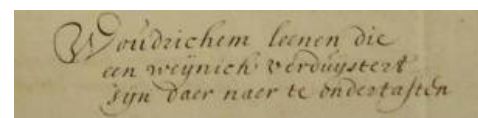

Fig. GL-8, Verduysterde lenen, (onbekend waar)

De genoemde bronnen zijn door J. C. Kort getranscribeerd en bewerkt tot twee repertoria.

'REPERTORIUM OP DE GRAFELIJKE LENEN IN HET LAND VAN ALTENA, 1230-1650.'

'REPERTORIUM OP DE LENEN VAN DE HOFSTEDE ALTENA, 1232-1650.'

In deze repertoria verwijst Kort onder andere naar LRK, dat is de Leenregisterkamer. Deze aanduidingen zijn echter vervallen als gevolg van een herinrichting van het archief en de stukken zijn met een andere inventarisnummering opgenomen in het Nationaal Archief zoals hierboven vermeld.

Doordat Kort gebruik maakt van een uniform systeem van noteren van de gegevens zijn overzichtelijke tijdreeksen ontstaan. Een nadeel van die uniformiteit is dat soms niet alle gegevens zijn opgeschreven, die in de omvangrijke oorkonden (zie Fig. GL-9) staan. Maar omdat zijn presentatie systematisch voor alle betrokken lenen is opgesteld, heb ik die weergaven gebruikt als basis bij mijn beschrijvingen en detailleringen per leen. Daarbij heb ik aanvullende gegevens uit andere bronnen toegevoegd.

In Fig. GL-9 heb ik een fragment van de overdracht van een leen getoond. Dit betreft de hophof aan de Molenpoort. (zie leen nr 334). Jan Schellaart was voogd over zijn onmondige dochter. Uit dit stuk blijkt, dat een leengoed niet altijd over gaat op de oudste zoon. Via testament wordt hier de dochter beleend.

Fig. GL-9, leenboek, betreft de hophof bij de molenpoort.

Transcriptie:

Ick Gerit van Malsen als stedehouder van de leenen des Huys ende Heerlijcheijt van Altenae doen condit dat voor mij en de mannen van leen hier naegenoompt gecomen is Jan Schellaart ende heeft opgedragen ende in mijne handen gestelt als Stadthouder voornoemt ende hophoff gelegen in der steeden van Wouderichem aen der moelenpoort groot omtrent vier hondt landts --- tot behoef van Marij Jan Schellaart dochter --- nae uytwijns een octroij ende Testament daar van sijnde -- tot een recht en onversterffelijcken erfleene te houden -. (opm. met de onderstreping geef ik een copieerfout aan: 'ende' moet waarschijnlijk 'ene' zijn geweest.)

Niet alle leenen van Jan Schellaart gaan naar die dochter. Zijn oudste zoon heet Gielis.

In Fig. GL-10 heb ik daar een fragment van een overdracht van getoond.

--- Johan Schellaart draagt --- als stadthouder, een huijsken omgraft genaempt Blanckenborch mit sijnen toebehooren van twee mergen landts,-- --gelegen buijten der Brugpoorten van Wouderichem, -- over aan zijn oudste zoon Gielis.

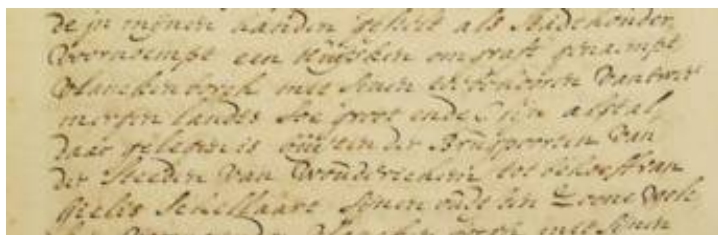

Fig. GL-10, uit het Leenboek, betreft de Blanckenborch.

De Graaf van Holland was dus leenheer van het huis Altena in Almkerk. De Graaf van Horne was de leenman. Beide Grafelijkheden voerden hun eigen administratie. Kort licht in zijn inleiding bij de repertoria toe, dat de administratie van de heerlijkheid Altena, met intervallen, in handen was van de Graaf van Holland. Dat dit tot verwarrende tabellen leidt heb ik in het voorgaande al beschreven.

In 1570 schrijft 'Henrick Bentijnck, drossaert ende dijkgraeff 's lants van Althenae':

Ick Henrick Bentijnck, attestere mits desen bij den eede die ick Co. Majesteit heb gedaan, dat ick geweest ben stadthouder vande leenen vanden voorsz. landen van Althena.

Ongetwijfeld moet hij beschikt hebben over de originele opgave van de hiervoor genoemde bron uit 1542.

Hij noemt het: '**Inventaris vande perceelen van leenen** die gehouden werden vanden huysse ende heerlicheijt van Althena, gestelt in zeeckere quartieren, nae uytwijnsens het out leenregister der voorsz. leenen'.

Van zijn register zijn weer copieen gemaakt waarbij zaken van later datum zijn toegevoegd. Dat blijkt onder meer uit de tekst met betrekking tot de Blanckenborch:

'Verlijt Joncv[rouw] Maria van Wijck, bij doode ende maeckinge van Mr. Gillis Schellardt haer man, den naestlesten mej a[nn]o XVc.LXX [1570]. Dit huijs is geruineert ende dese twee margen lants sijn bij 't gemeene lant gecoft, gelijk bij *naevolgende annotatie* te sien is'.

Die koop is in 1635 gepasseerd dus de annotatie is zeker niet door Bentinck geplaatst.

Zijn teksten en de copie uit de 18^e eeuw stemmen grotendeels, maar niet volledig overeen.

K. N. Korteweg geeft in '**Rechtsbronnen van Woudrichem en het Land van Altena**' (1948) een beschrijving van alle oorkonden van Woudrichem. Ook daaruit is de geschiedenis van de belening van Altena af te leiden.

In het jaar 1230 wordt vermeld dat Diederik II, heer van Altena, samen met zijn bloedverwant Willem van Horne, 'het slot Altena en hetgeen daartoe behoort' in leen houdt van graaf Floris IV van Holland die het in leen had van de Graaf van Cleve. In 1242 testeert Willem I van Horne de heerlijkheid Altena aan zijn tweede zoon Diederik. Zo wordt de belening steeds voortgezet en herbevestigd. In 1345 beleent Keizer Lodewijk 'het kasteel Altena en al hetgeen daartoe behoort' aan Diederik van Horne, als voogd over de minderjarige Willem V van Horne. Als voorwaarde wordt gesteld dat hij de eed van trouw en manschap aan Diederik, graaf van Cleve zal zweren. Zo zijn de leengoederen aan de Grafelijkheid van Horne gekomen.

Het Woudrichemse gebied omvat aanzienlijk meer percelen dan de leengoederen van de Grafelijkheid van Horne. Die lenen besloegen bij voorbeeld voor de Oude Banne ongeveer een kwart van het hele oppervlak. Grote delen van de regio waren dan ook in handen van de kerk en kloosters. Deze geestelijke goederen worden in 1579 door de reformatie onder dwang overgedragen aan de stad, die ze in beheer neemt ten behoeve van de nieuwe kerkorde, het kerkelijk bureau in Delft. Gravin van Nieuwenaar en Meurs, de weduwe van de Graaf van Horne, verkoopt in 1590 de rechten op de lenen, die zij ‘van oudts van de Graeffelicheyt van Hollandt te leen’ hield, aan de Staten van Holland. Met die twee overdrachten is het beheer/eigendom van grote delen van het gebied in andere handen overgegaan.

Ook heb ik gegevens kunnen ontleen aan de oorkonden van **het Hollandse Huis** (het Karthuizer convent in Geertruidenberg), gearchiveerd in het BHIC te Den Bosch. De Karthuizers hebben, vanwege de reformatie, rechten op diverse percelen in Woudrichem moeten overdragen aan de **Grafelijkheid van Holland**. Als rechthebbende wordt dan “de Grafelijkheid” vermeld. Die percelen staan ook in de verpondingen vermeld onder de naam Grafelijkheid. Zo’n perceel is dan echter geen leen van de **Grafelijkheid van Horne**. Omdat bij deze percelen ook belendende percelen worden vermeld, leveren ze toch belangrijke informatie voor dit onderzoek.

Ook de schepenboeken van **het Stadsarchief**, zoals die zijn gearchiveerd in **het Streekarchief te Heusden (SALHA)** leveren informatie vanaf 1579. Met name de gegevens over de belastingen, verpondingen en mergentalen maakten het mogelijk om de juiste ligging van de percelen te vinden.

Helaas zijn voor de Stad uit de gegevens van de 10^e penning uit 1555 slechts summier conclusies te trekken. De naam van de perceel- of huiseigenaar is meestal alleen een voornaam met een patroniem en de sprong van 1555 naar 1600, als opnieuw verpondingen worden genoteerd, omvat twee generaties en daarmee blijkt de koppeling met de voorouders niet goed mogelijk. Bovendien zitten in dat tijdsbestek de veranderingen door reformatie en oorlog. De gegevens uit 1555 bleken wel zinvol voor de regio en de stadsvrijheid omdat daarin naast de namen ook de oppervlaktematen van de percelen worden vermeld.

De boeken van het Waterschap, **Het Oudland van Altena**, vermelden in de Dijkboeken wel enkele namen, maar de informatie is beperkt. Tenslotte komen gegevens uit het **Utrechts Archief**, bij het Kapittel van Oudmunster, uit ‘Die boeck zeel van Woudrichem’.

Apart van de reeds vermelde elf leengoederen gelegen **in de Stad en de Stadsvrijheid** (Fig. GL-3) staan in de repertoria veertien percelen vermeld, die liggen in de **Regio Woudrichem**. Dat betreft hoofdzakelijk de Oude Banne: (Fig. GL-11).

Om de ligging van de percelen in kaart te kunnen brengen dient de kaart van Schillinx uit 1603 aangepast te worden. De oeverlanden langs de rivieren Merwede en Maas zijn in de 50 jaar daaraan voorafgaande immers drastisch gewijzigd. Zoiets kan enkele eeuwen eerder evengoed zijn gebeurd, maar daar zijn geen topografisch verantwoorde tekeningen van overgeleverd.

De onderstaande kaart (Fig. GL-11), is samengesteld uit de kaart van Schillinx uit 1603 met diens perceelnummering (hier in rood weergegeven) en gegevens van oudere datum. De oeverlijn langs de rivieren Merwede en Maas zijn aangepast overeenkomstig met de situatie zoals Van Deventer die weergeeft op zijn kaart uit 1558. In die tussenperiode blijken de dijken te zijn doorgebroken en het herstel is door gebrek aan financiële middelen, vooral als gevolg van de 80-jarige oorlog, onvoldoende geweest. De overstromde oevergebieden zijn definitief verloren gegaan. Dat betreft aan de westzijde van de stad de polder ‘de Echt’ en aan de oostzijde een groot deel van ‘de Stadsvrijheid’.

Schillinx kan in die gebieden dus geen percelen tekenen en die hebben dan ook geen nummer. Verder passen zijn nrs 121 en 122, aan weerszijden van de Voorste Steeg niet in het verkavelingspatroon. Schillinx heeft daar veel kavelsloten niet terug kunnen vinden, omdat het terrein met een dikke laag zand was overdekt. Uit de gegevens van de 10^e penning blijkt dat het zanddek er al lag in 1555, vermoedelijk als gevolg van een doorbraak in 1552. Op de aangepaste tekening heb ik de percelen langs de Voorste Steeg en die in de Echt en in de Stadsvrijheid in overeenstemming gebracht met de opgaven voor de 10^e penning uit 1555. (zie ‘Echt, Ooken en Stadsvrijheid’).

De overeenstemming betreft de volgorde van de opgave van eigenaren en de daarbij vermelde oppervlakte van de percelen. Als reconstructie van de perceelindeling heb ik als orientatie de hoofdrichting van de percelen in het omliggende gebied, Voorste en Middelste Weide, gebruikt. Een relevante oorkonde uit een schepenboek in 1579 toont aan dat de opgave van de namen in 1555 op de Echt van oost naar west gaat en niet omgekeerd.

In de repertoria van de lenen staan ook enkele opgaven die gerelateerd zijn aan renten en tolgelden. Ofschoon die voor de Grafelijkheid van financieel belang waren en evengoed uit historisch oogpunt van waarde zijn, heb ik deze niet opgenomen in dit verslag, omdat er geen ligging van percelen mee gemoeid is.

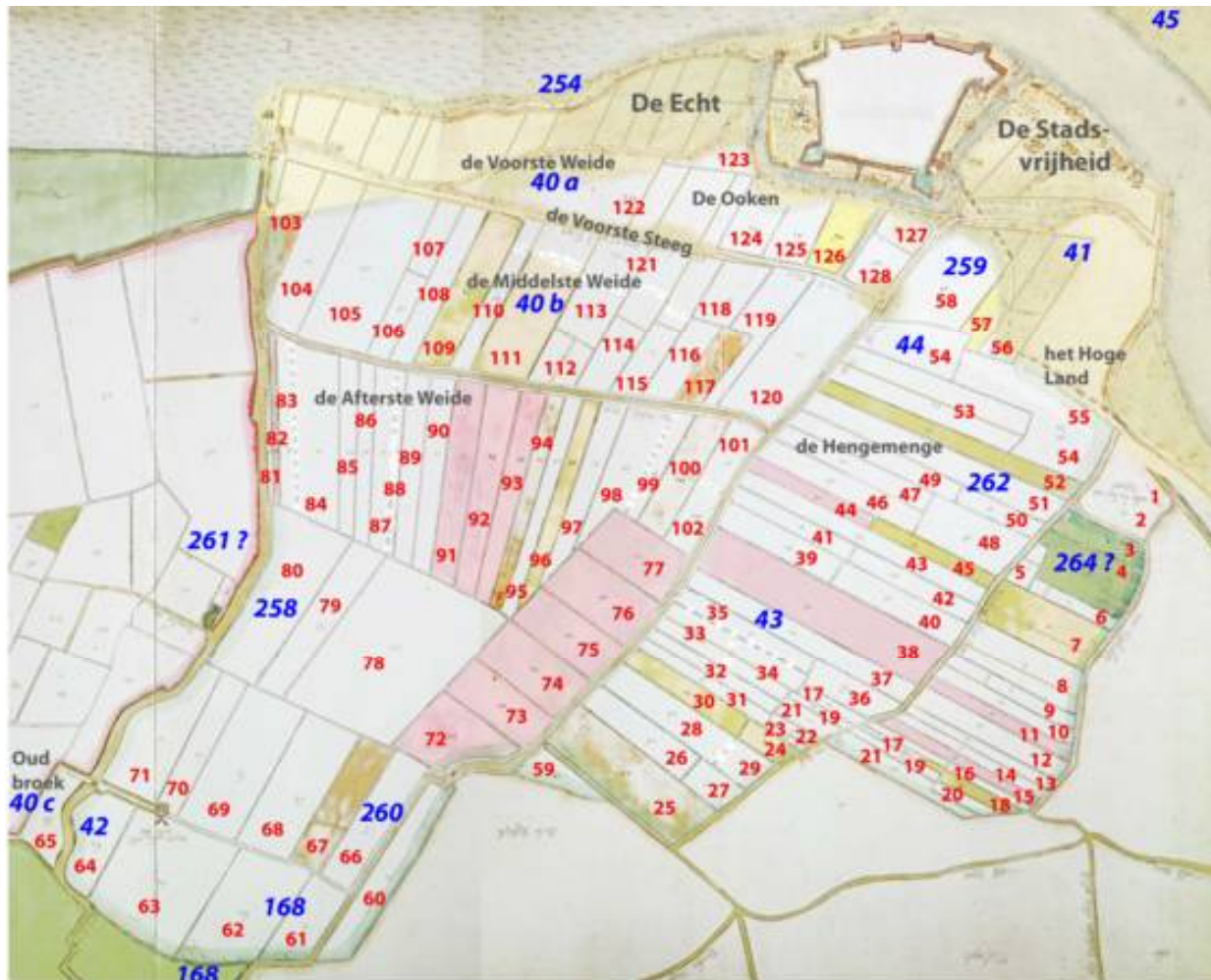

Fig. GL-11, Percelen in de Oude Banne, naar Schillinx/vanDeventer, aangepast in overeenstemming met gegevens van de 10^e penning. (1555)
De perceelnummering in rood is van Schillinx. De ligging van de lenen, zoals door mij afgeleid, is in cursief blauw aangegeven.
Het perceel nr 263 valt niet binnen het kaartgebied. Het nr 40 bestaat uit 3 gebiedsdelen door mij aangeduid met a, b en c.

De 14 leengoederen in de Regio zijn in de Repertoria beschreven door J C Kort onder de nummers:

- 254. Een waard, gelegen beneden Woudrichem,
- 258. 8 morgen land, genaamd de Grote Bouwerij of Wilde Wouters hoeve,
- 259. De Kampen, (1441: groot 6 morgen 2 hont).
- 260. 4½ morgen land in de ban van Woudrichem. Dit heeft relatie met nr 168 onder Rijswijk.
- 261. 2½ morgen land in Woudrichem.
- 262. 3 morgen land in Woudrichem.
- 263. 22 morgen land in het land van Altena.
- 264. 7 hont land in Woudrichem.
- 40. 21 morgen land in Woudrichem.
- 41. 13 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.
- 42. 3 morgen land in Woudrichem, (dit is de Brootkist).
- 43. 3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.
- 44. 3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.
- 45. 1½ morgen land boven aan de Waal bij Loevestein.

Soms staan er opmerkelijke verschillen in de beschrijvingen. Zo is Korteweg's beschrijving nr 155 ontleend aan de 'Leenkamer Holland', met dezelfde verwijzing als bij Kort voor het leen nr 255 in de Stad. Kort schrijft in zijn inleiding dat hij de spelling van namen naar vermogen aanpast aan de huidige. Korteweg transcribeert en

schrijft consequent ‘Liebrecht’, waar Kort ‘Liebert’ gebruikt. (zie details bij leen nr 255) Dat is geen aanpassing maar hoogst waarschijnlijk het gevolg van het gebruik van kortschrift om (duur) papier te sparen. In kortschrift worden letters weggelaten en aangeduid met een streep over het woord. Zo wordt bij voorbeeld Grafelijkheid vaak geschreven als ‘Gräfel’ waarbij de streep over de laatste letters het weglaten van tekens symboliseert. Ditzelfde zien we bij namen als Gijsbrecht, resp. Gijsbert en Robbrecht, resp Robbert. Wat de juiste spelling is blijft een vraag. Uit de inleiding van Kort blijkt dat de gegevens zijn ontleend aan drie boeken met afschriften uit de 16^e eeuw. De oorspronkelijke registratie is niet bewaard, maar ze zijn dus een aantal malen gecopieerd. Mogelijk is daar kortschrift gebruikt, als dat er al niet stond. En zo gaat ‘Liëb’ over in ‘Lieb??’

Hierna volgen de afzonderlijke lenen in detail.

Details van de leengoederen

Beschrijving volgt hierna per repertorium op nummervolgorde.
(Met een * betreft een leen in de stad of stadsvrijheid.)

Nummers, die zijn ontleend aan **DE LENEN VAN DE HOFSTEDE ALTENA.**

Beschrijving:

blz:	nr:	
11	254.	Een waard, gelegen beneden Woudrichem,
12	255.*	Een huis, gezaat en hofstede in Woudrichem in de Oude Steenstraat,
13	256.*	Een hofstede in Woudrichem in de Oude Steenstraat,
14	257.*	Een huis en gezaat, (1488: dat omgraven is).
16	258.	8 morgen land, genaamd de Grote Bouwerij of Wilde Wouters hoeve,
18	259.	De Kampen, (1441: groot 6 morgen 2 hont).
19	260.	4½ morgen land in de ban van Woudrichem. Dit heeft relatie met nr 168 onder Rijswijk.
21	261.	2½ morgen land in Woudrichem.
22	262.	3 morgen land in Woudrichem.
23	263.	22 morgen land in het land van Altena.
24	264.	7 hont land in Woudrichem.

Nummers, die zijn ontleend aan **DE GRAFELIJKE LENEN IN HET LAND VAN ALTENA.**

Beschrijving:

blz:	nr:	
24	33.*	De woning: bij de Molenpoort en in 1553: omgracht; huis en hofstede.
26	33A.*	Een hophof, afgesplitst uit nr 33,
27	34.*	Huis en hofstede in Woudrichem,
28	35.*	Huis en hofstede in Woudrichem,
28	36.*	Huis en gezaat,
29	37.*	Een gezaat en erf.
30	38.*	Huis, huizing en hofstede in Woudrichem.
31	39.*	Een huis en hofstede in Woudrichem.
31	40.	21 morgen land in Woudrichem.
32	41.	13 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.
33	42.	3 morgen land in Woudrichem, (dit is de Brootkist).
35	43.	3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.
37	44.	3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.
38	45.	1½ morgen land boven aan de Waal bij Loevestein.

254. Een waard, gelegen beneden Woudrichem

Dit leen heeft geen Schillinx nummer.

Uit 'Kort 254' komen de volgende gegevens:

Een waard, bij de molen van Woudrichem

In 1468: gelegen beneden Woudrichem aan de dijk langs de Merwede;

In 1480: genaamd de Uiterwaard, strekkend van de Molenpoort tot de Sleuwijkse waard en van het spoor van de dijk tot het diep van de Merwede.

Dit moet de vooroever van de Echt zijn. De genoemde dijk is dan de dijk om de Echt. Dat daar inderdaad een vooroever ligt blijkt uit 'Korteweg nr 187', een oorkonde uit 2 Mei 1389:

'Willem van Beyerem, -- heere van Altena,-- doen cont dat wi alsulke **zoetslaghen**, also groet ende also cleen also onse stede van Wouderichem legghende heeft **voer die Echt**, die sij **utghegheven** ende **verpacht** hebben tot enen erftinse Ludekijn den Wilden, --welken pacht Ludeken voerss. mit allen den recht, dat hy daeraen heeft, -- overghegheven heeft Willem den Greven Gorijssoen, behouden dat Ludeken voerss. **dien viver ende putte**, dien hi in dien zoetslaghen **heeft doen graven**, bruken ende oerbaren sal alretere **vissche in te houden**, zamelijc mit Willem vorghenoemt.'

Hieruit blijkt dat in de vooroever zoden werden gestoken (zoetslag) waardoor vijvers en putten zijn ontstaan. Of dat mede verantwoordelijk is voor de latere erosie van de vooroever, is onbekend maar wel waarschijnlijk. Er kan natuurlijk wel vis in gekweekt worden. Ook blijkt hieruit dat er sprake is van een grafelijk leen. Immers, Willem van Beieren heeft uitgegeven en verpacht.

Willem den Greven Gorijssoen komen we ook tegen bij de lenen Kort 43 en Kort 44 als schepen van Woudrichem in 1391. Ludekijn was 'rentmeyster van de lande van Altena en tolnaer tot Wouderichem'

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

20-6-1407: Willem Zadelboger uten Camp bij overdracht door Agnes uten Camp, vrouwe van Sleuwijk, zijn moeder,

5-12-1468: Hendrik Knobbout de Jonge bij overdracht door Jan Knobbout, zijn vader, bevestigd door Hendrik Knobbout, zijn broer,

27-2-1480: Wouter van Oudheusden bij overdracht door Hendrik Knobbout,

Derhalve moet de voornoemde Willem den Greven, zoon van Gorijs, het leen al vrij snel weer overgedragen hebben aan Agnes uten Camp. Of tussen die twee een relatie bestond, is niet duidelijk.

Merk op dat Hendrik Knobbout de Jonge vernoemd is naar zijn oom, die er blijkbaar ook rechten op kon doen gelden.

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen onder nr 45.177

'Eenen waert gelegen beneden Woudrichem, genoemd den Uijtterwaert, streckende van de Molepoort totte Sleuwijsche Waert toe, van de spou op den dijck totter dorp [=diep?] van der Merwe toe.

Verlijt Godschalck, Heer van Oudheusden a[nn]o XVc XLII (1542).

Verlijt Floris van Oudheusden, bij doode van Godschalck voorsz. sijn oom'.

(Opm. verlijden betekent notarieel overdragen)

Tussen 1480 en 1542 staat het leen dus op naam van de familie Van Oudheusden. Die familie heeft veel meer leengoederen in de omgeving, zoals 'het huis, hofstede en gezaat met gracht op het Zand in Giessen' en 'Een huis en gezaat in Emmikhoven' en 'land in Uitwijk en in Uppel'. Met de gegevens van die lenen is de familie verder te detailleren. De in 1480 genoemde Wouter is een zoon van Willem van Oudheusden. Deze Wouter draagt in 1490 enkele grafelijke lenen in Altena over aan zijn zonen Wouter en Jan. Als Wouter overlijdt in 1504 gaan de lenen naar Jan Woutersz van Oudheusden. Jan heeft bij overlijden in 1538 in ieder geval twee kinderen, te weten Jan (genoemd de Jonge) en Godschalck. Jan Jansz heeft weer een zoon Wouter, die blijkbaar nog onmondig is als zijn vader in 1542 overlijdt. Vandaar dat Godschalck, broer van Jan, lenen overneemt voor deze neef Wouter en diens broers en zusters, (o.a. het huis te Giessen). Als Gotschalk overlijdt, leeft blijkbaar ook Wouter niet meer en gaat het leen nr. 254 naar diens broer Floris van Oudheusden. Floris overlijdt in 1593, maar in 1542 is er van het leen waarschijnlijk al niet veel meer over. De Merwede dringt op en zelfs de Echt gaat onder water.

255. Een huis, gezaat en hofstede in Woudrichem in de Oude Steenstraat

Uit 'Kort 255' komen de volgende gegevens:

- 13-1-1381 Jan van den Camp Willemsz. en Severijn Willemsz., burgemeesters van Woudrichem wijzen het leen toe aan Nikolaas van Haastenberg voor een schuld van 52 pond van Liebert Liebert Pelsersz.
(bevestigd door Nikolaas van den Camp, Jan Lonis, Jan Doedijn, Govert van Riede Liebertsz., Nikolaas die Wolf, Gijsbert van Riede en Jan Keye, schepenen)
- 9-2-1381: Nikolaas van der Zevender, neef van Willem van Hoorne, leenheer,
8-12-1396: Steven van der Zevender Nikolaasz.,

Belendingen in 1381:

enerzijds: Aleid, gehuwd met Liebert Govertsz., met huis en hofstede.
anderzijds: Liebert Pieter Helvoortsz., belast met een tijns van twee hoenders.

enerzijds = zuid en anderzijds = noord, (zie de toelichting bij Kort 256)

De Oude Steenstraat loopt van het stadsdeel langs de rivier, waar Molenstraat en Hoogstraat op elkaar aansluiten, zuidwaarts naar het land van Altena. Uit de naam blijkt dat deze weg bestraat is met een stenen verharding, en dat dus al ruim vóór 1380. De weg loopt noord-zuid, zodat enerzijds en anderzijds ten noorden dan wel ten zuiden kunnen zijn, (zie Kort 256).

(opm. Deze 'Oude Steenstraat' krijgt eind 15^e eeuw de naam 'Kerkstraat'. Voordien ligt er een Kerkstraat in de stadsvrijheid. Bij de Karthuizers in Geertruidenberg worden tussen 1392 en 1429 bij enkele percelen vermeld dat ze liggen aan de Oude Steenstraat. Echter, in 1516 beschrijven zij een perceel in de Stadsvrijheid, gelegen tussen de Visschersdijk en de Oude Kerkstraat. Blijkbaar is hier 'Oude' aan Kerkstraat toegevoegd omdat er dan verwarring mogelijk is met de Kerkstraat, voormalig Oude Steenstraat, gelegen tussen de Waterpoort en de inmiddels gebouwde Martinuskerk.)

Korteweg geeft in 'Rechtsbronnen van Woudrichem' onder nr 154 de gegevens van dit leen uitgebreid weer.

Daaruit blijkt dat de 'Poort' de rechten op het huis en erf bezat, omdat Liebrecht Liebrechts een schuld aan de stad niet kon betalen. Burgemeesters gaven 'Claese van Haestenberch alle recht, dat si hadden aen die husinge ende gheset mit horen toebehoren', die gelegen zijn in die Oude Steenstrate, dat Liebrecht Liebrechts Pelsers soens plach te wesen, daer Aleyde Liebrecht Godevaerts soens wijf was ende hare kynder huus ende hofstat ghelegghen sijn aen die een side ende Liebrecht Peter Helvoerts soens huus ende hofstat aen die ander side. (7 januari 1381).

Korteweg plaatst hierbij een opmerking, met een verwijzing naar oorkonde nr 155:

Vermoedelijk was Liebrecht Liebrechts eigenaar geweest van het huis en was de heer van Altena eigenaar van den grond. Aanvaardt men deze oplossing niet, dan is de inhoud van deze oorkonde (154) moeilijk te combineeren met dien van de volgende, welke kennelijk hetzelfde huis betreft. De daar genoemde Claes van Zevender is ongetwijfeld dezelfde persoon als Claes van Haestenberch.

Korteweg, nr 155:

Wi Willem, heere van Hoern ende van Altena, doen cont - - - dat wi ghegheven hebben ende gheven Claes van der Zevender, onsen neve, hem ende sinen nacomelinghen tot enen rechten erfleen een huus ende een hofstat mit allen sinen toebehoren, dat ghelegghen is in onser poerten tot Woudrichem in die oude Steenstrate, dat wesen plach Liebken Liebrechts Pelsers soen, daer aen die een side ghelegghen is mit huus ende mit erve Alijt Liebrechts ende hoer kynder ende aen die ander side mit huus ende mit erve Liebrecht Peter Helvoerts soen. (9 februari 1381)

Hier staat het opmerkelijke verschil in de persoonsnamen. Korteweg schrijft consequent 'Liebrecht', maar Kort gebruikt 'Liebert'. Dit is hoogst waarschijnlijk het gevolg van het gebruik van kortschrift (zie de opmerking aan het eind van mijn beschrijving van de Bronnen)

De stad komt door vereffening van een schuld in bezit van huis en hofstad op dit perceel. Blijkbaar wordt nu geregeld dat het perceel samen met de bebouwing en alle rechten, als leen op naam van ene 'Claes' gesteld wordt. Deze Claes van der Zevender is bekend als kasteelheer, baljuw, rentmeester en dijkgraaf van Altena. Hij is familie van Willem van Horne, maar stond blijkbaar in de stad onder een ander alias bekend. (Het toepassen van aliassen wordt vaak gedaan als verwarring tussen personen met dezelfde naam mogelijk is. Dat komt veel voor als gevolg van het vernoemen naar voorouders.) Willem VI van Horne leefde van 1355-1417, een periode

vol conflicten tussen de Hoeken en Kabeljauwen. Waarschijnlijk als gevolg hiervan worden in 1386 de leenrechten in Altena van Willem VI vervallen verklaard ten gunste van Albrecht van Beieren. (Korteweg 169). Of dat invloed heeft op de leengoederen aan de Oude Steenstraat is niet duidelijk. Ze komen hierna niet meer als leen in de boeken voor. In 1405 trad Willem VI af ten gunste van zijn zoon Willem VII.

Uit oorkonden (reg: W77 en W78) van het Karthuizer klooster te Geertruidenberg, uit 1392 blijkt dat in het voorgaande jaar bij de grote stadsbrand onder meer drie huizen met hofstaden langs de Oude Steenstraat zijn afgebrand. Het is aannemelijk dat hier sprake is van dezelfde percelen. Relaties tussen namen van de eigenaren uit 1381 en 1392 heb ik niet gevonden. Een overzicht van deze gegevens heb ik afgedrukt bij Kort nr 256. De boerderijen zijn, waarschijnlijk door vererving, later onderverdeeld in smallere stroken. Het aantal huizen langs deze straat blijkt in 1555 aanmerkelijk te zijn uitgebreid.

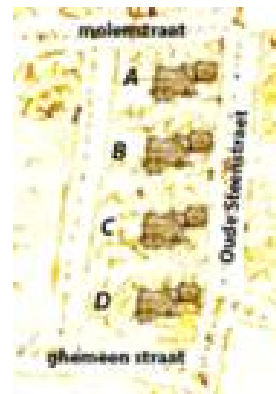
256. Een hofstede in Woudrichem in de Oude Steenstraat.

Uit 'Kort 256' komen de volgende gegevens:

4-9-1389: Willem die Grave Gorisz. bij overdracht door Pieter die Holle,
 en zal niet versterven,
 met lijftocht van Berta Maasdr., zijn vrouw.
 23-10-1389: Willem die Grave Gorisz.

Belendingen in 1389:
 zuid: Nikolaas mr. Gerardsz.
 noord: kinderen Elisabeth Dankerts.

Merk op dat hier eveneens sprake is van drie percelen, waarvan de zuidelijke van ene Nicolaas.

<u>Hier staan in Kort 256</u>	<u>in 1381</u>	<u>en in Kort 255</u>	<u>in 1389</u>
??		kinderen Elisabeth Dankerts	
Liebert Pieter Helvoortsz.,		Willem die Grave Gorisz. bij overdr door Pieter die Holle	
Nikolaas vd Zevender, neef van Wm van Hoorne		Nikolaas mr. Gerardsz	
Aleid, gehuwd met Liebert Govertsz.		??	

Hier is uit bovenstaande naamrelaties af te leiden dat de aanduiding van de belending bij Kort 256: enerzijds=zuid en anderzijds=noord moet zijn.

Hiermee is in de historie 'Van Wording tot Wasdom' de bijlage 3 aan te vullen als volgt:

Vier percelen langs de Oude Steenstraat, omstreeks 1400, (in dit overzicht genoemd: A, B, C en D).

Inven- -taris Jaar	Korteweg 154 en Kort nr 256 1382	Kort nr 255 1389	reg.nr W78 1392	reg.nr W76, 74 en 75 1408
A		kinderen Elisabeth Dankerts	Jans Walen huys en hofstat	Aernt Visschaert huys en hofstat (van hontswijck)
B	Liebrecht Peters Helvoortsz bezit van Liebrecht	Willem die Grave Gorisz.	} drie afgebrande huizen Lyzebeth * Ghijsebrecht dr (van Riede) bezat de cijnsacten	Peter Jan Uden
C	Liebr. Pelserszn gaat naar Claes Haestenberg	Nikolaas mr. Gerardsz		Kerstyn Rijchout Aelbrechtszn dr
D	Aleyde Liebrecht			jonffrw Mary Lyonys wif, v d Campe

* Uit Kort 255 blijkt dat in 1396 Steven van der Zevender Nikolaasz leenman is van perceel C

Nikolaas van der Zevender blijkt een zoon van ene mr Gerard en wordt als neef van Willem van Horne genoemd. De relatie is niet bekend, maar uit namen en data leid ik de volgende mogelijkheid af:

De naam Gerard II van Horne is bekend. Dat was een zoon van Willem IV van Horne. In 1344 worden de erfpacht van de goederen die wijlen Willem IV bezat overgedragen aan zijn zoon Gerard II. Deze sneuvelt in de strijd tegen de Friezen in 1345 en laat geen wettige kinderen na. Wel is opvallend dat de grootvader van Gerard II Nicolaas heet (van Putten en Strijen). Is er dan een onwettige zoon die naar Gerard vernoemd kan zijn? Onwettige kinderen werden vaak met moeders naam aangeduid. Dat moet dan een 'van Zevender' zijn. Na overlijden van Oda in 1332 hertrouwt Willem IV met Elisabeth van Kleef en hun eerste zoon heet Willem (V) en dat is dus een halfbroer van Gerard II. Als dit juist is dan klopt de aanduiding dat Nicolaas van der Zevender een neef is van Willem VI, (zoon van Willem V).

Het relatieschema is dan als volgt:

Gerard I getr met Johanna van Leuven Gaasbeek		Nicolaas van Putten en Strijen getr met Aleyd
kind: Willem IV	trouwt in 1316 met	kind: Oda
	kind: Gerard II geb 1320	(verondersteld: heeft onbekende relatie in ca 1338)
kind hieruit: Gerard , wel een 'van Horne', maar onwettig draagt naam van relatie 'van Zevender'? ca 1338		
Derhalve: Gerard van Zevender, (vernoemd naar vader):	trouwt ca 1356 met ??	
kind hieruit Nicolaas , geb ca 1356, vernoemd naar grootvader.	is in 1375 baljuw!	

Deze Nicolaas is een neef van Willem VI, de zoon van halfbroer Willem V van Gerard II. Dat hij kasteelheer van het huis Altena wordt, is dan ook niet verwonderlijk. Hij krijgt in 1381 dus ook een hofstad in de Oude Steenstraat.

257. Een huis en gezaat, in de Kerkstraat.

Opm. dit leen is ook beschreven onder Kort nr **33**.

(nr 257 komt van de hofstede Altena, nr 33 uit de grafelijkheid.)

De registraties zijn niet identiek. Het vergelijken en de analyse is opgenomen bij nr 33

Uit 'Kort 257' komen de volgende gegevens:

- 1398: in Woudrichem in de Kerkstraat
- 1482: vermeerderd met twee zwanen.
- 1488: dat omgraven is en voorzien van een brug,
- 1488: tussen de poort en het kruisbroedersklooster,

Het huis wordt in 1553 de Blanckenborch genoemd. Het had in elk geval al in 1482 een gracht. Het houden van zwanen was voorbehouden aan vorsten, edelen en personen van aanzien. Van Deventer tekent het huis met gracht in 1558 als belangrijk gebouw (in vogelvlucht-perspectief).

Belendingen

- oost: de Kerkstraat, genaamd Verweide
 - 1411: Agnes uten Camp, weduwe heer Zadelboger, met een gezaat;
 - 1456: Wouter Staasz.;
 - 1488: de leenman met een boomgaard
- west: Hendrik Brabant met huis en hofstede
 - 1488: de leenman

Opm. tussen de stadsmuur (haven?) en de Blanckenborch ligt dus nog een huis en hofstede, al voor 1400. Dit huis staat echter niet meer op de tekening van 'van Deventer'. (zie ook Kort nr 34)

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

- 9-6-1398: Arnout van Weiburg Robijnsz. voor Aleid, dochter van Willem Schelp, zijn vrouw, bij dode van haar vader,
- 4-7-1411: Robijn van Weiburg bij dode van Aleid Schelp, zijn moeder,
- 25-1-1456: Willem van Midveld voor Geertruida, zijn vrouw, waarna overdracht aan Arnout van Rijswijk Jan Glimmersz.

8-5-1482: Robert Fave bij overdracht door Arnout van Rijswijk Jan Glimmersz.
 2-6-1482: Robert Fave met twee zwanen,
 7-6-1488: Robert Fave draagt over aan de leenheer,
 26-10-1490: Daniel van Gerwen bij overdracht door de leenheer,
 ...-1495: Jan van Gerwen voor kinderen wijlen Daniel van Gerwen,
 ...-1499: Govert van Nispen bij overdracht door Jan van Gerwen voor de kinderen,
 7-7-1501: Jan van Gerwen voor erven Daniel van Gerwen bij overdracht door Govert van Nispen,
 ...-15...: Frederik van Herlaar bij koop na beslag door de leenheer,
 16-12-1519: Nikolaas Staaskensz. bij overdracht door Frederik van Herlaar,
 (die land in Babiloniënbroek als pand stelt).
 6-1-1526: Willem Dirksz., kerkmeester, voor de kerk van Woudrichem bij overdracht door
 Nikolaas Staaskensz. met lijftocht van Herbaren, dochter van Jan de Vet, diens vrouw,
 10-4-1539: Joost van Klootwijk voor mr. Helmich van Coudenhoven Nikolaasz.
 bij overdracht door Willem Dirksz., kerkmeester,.
 4-2-1542: Jan Schellart bij overdracht door Gerard van Malsen
 voor mr. Helmich Nikolaasz., priester,
 13-9-1553: Gillis Schellart, onmondig, bij overdracht door Jan Schellart, rentmeester van Altena, zijn
 vader,.
 ..-15...: Belast voor Gillis Schellart, drost van Altena, met f 14,- karolus door Gillis Schellart Jansz., te
 lossen.
 30-5-1570: Mr. Jan Dimmer, advokaat bij het Hof van Holland, voor Maria, dochter
 van Arnout van Wijk, bij dode van mr. Gillis Schellart, ambachtsheer van de Hil,
 doctor in de rechten, haar man,
 27-2-1635: Is na de dood van Maria van Wijk verkocht aan het gemene land,.

Dit kan worden aangevuld uit verpondingen en mergentalen:

In 1555 bij de 10^e penning: Jaspas Ariaens zoen

Wordt niet in 1601, in 1611 of 1619 vermeld; is dan buitendijks terrein geworden.

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen als nr 46:

46. Een huijsken omgraft genaempt Blanckenborgh mit sijnen toebehooren van twee morgen lants soo groot ende kleijn als dat gelegen es, buijten die Brughpoorte der Stede van Worcom.

Verlijt Mr. Ghillis Schellaert bij opdrachte van Jan Schellardt sijn vader a[nn]o XVc.LIII [1553].

Verlijt Joncv[rouw] Maria van Wijk, bij doode ende maeckinge van Mr. Gillis Schellardt haer man, den naestlesten mej a[nn]o XVc.LXX [1570]

In de marge staat:

Dit huijs is geruineert ende dese twee margen lants sijn bij 't gemeene lant gecoft, gelijk bij naevolgende annotatie te sien is.

De Heeren [-Staten-] gecommiteerde raden van[de] Heeren Staten van Holl[and] bij mij Griffier schrift[e]lijck onderrecht sijnde van de gelegentheijt ende natuijre van dit leen, ende dat 't selve nae 't overlijden van Juffr. Maria van Wijk, (die al over eenige jaren deser werelt is overleden) niet bevonden en wordt verheven te sijn, hebben daer op doen stellen, ende mij doen toe senden schriftelijck en dat beslooten 't geene hier naer volght.

Heer Griffier de voorsz. twee margen lants sijn bij 't gemeene landt gecoft, ende sulcx sal moeten werden aangeteijckent op 't register van de Leenen, dat die de graeffelijckheijt toe komen, ende dat daermede voordien investitune comt te cesserem, inde Camer den XXVII februarij 1635. Onder stont ter ordonnantie van de gecommiteerde raden, ende was ondertekent C. van der Wolff.

Bij Korteweg wordt onder nr 224, het leen in 1398 beschreven

'Alijt Willems Scolpendochter een hofstede ende husinghe mit allen horen toebehoren, gelegen binnen Woudrichem, dair Heinrik Brabant mit sinen huse ende hofstat naest gelegen is aen die westside ende die Kerckstraet, geheten die Verweyde, aen die oestside'

Bij Korteweg wordt onder nr 351, het leen in 1488 beschreven

'dat -- Robbrecht Fave, heeft oghedraghen ende overghegheven in handen mijns stedehouders, -- een huys met eenen ghesaete, ghelegghen voir die stede van Woudrichem, tusschen der poorten ende den Cruysbroeder clooster, met eender brugghen ende ommegraven,

daer oostwaert gheleghen is eenen bogaert, den voorss. Robbrecht toebehoorende ende westwaert ooc des vaors. Robbrechts erve met allen sijnen toebehooren, ghelijck -- men tselve van der heerlicheit van Althenae the leen houdende is, ende desghelijcken die swaendrift, -- ende oock die manschap van Jacop Sassenlande, daeraen gheleghen.'

Opm. ook hier de spelling van de naam: Robbrecht (Korteweg) of Robert.(Kort)

Opm. Of het huis geruineerd is door de brand van 1 januari 1573 aan het begin van de 80-jarige oorlog, of door de overstromingen van de stadsvrijheid na 1580, is niet duidelijk. Het land wordt door 'tgemeene landt' gekocht.

Marie van Wijck levert in juni 1579 nog 'Raepsaat' van de Blanckenborch, maar of het huis er nog is, staat er niet bij. In november 1579 wordt 6 morgen griending door Marie aan de dijkgraaf geleverd en dat wordt in mei 1580 bevestigd, '6 mergen genaemt Blanckenborch', dienende voor de 'dijckagien'. (Salha 0331-578). Hiermee wordt het verleggen van de hoofdwaterkering aangeduid, waardoor de stadsvrijheid buitengedijkt wordt.

Uit het leenboek Altena:

coll_ra_13_01:

Robijn van Weijborch lest versocht een huys ende hofstadt staende binnen Woudrichem inder Kerkstraten alst blijkt folio 45. Nota est huys van -(niet ingevuld)-

west: heer Jan Floris,

oost: Eijngbrecht den Crepels erffgenamen.

Opm. zie hierboven bij Kort in 1411, wel Robijn van Weiburg, maar als oostbuur Agnes uten Campe

coll_ra_13_01:

Gillis Schellart Jansen den Jongen ontfinc den 13de sept anno '53 dat slotgen ende huys van Blanckenborch, folio 47.

Opm. zie de eigenaren bij Kort in 1553.

258. 8 morgen land, genaamd de Grote Bouwerij of Wilde Wouters hoeve.

Dit leen heeft Schillinx nummer 80.

Uit 'Kort 258' komen de volgende gegevens:

In 1521: in het Oudeland van Woudrichem, genaamd de Grote Bouwerij gelegen aan de Oude dijk (1522: tegen Kraaieveld)

Belendingen: (opm: vergelijk deze opgave met Kort nr 261)

oost: Jordaan die Hoell en mr. Wouter

west: Willem van Striene

in 1569: Wilde Wouters hoeve, met huis, schuur, berg en geboomte

Belendingen in 1569:

oost: (dit moet noord-oost zijn): Anton Jansz.

west: (dit moet zuid-west zijn): Joris Pietersz. van Schoonhoven en Cornelis Joostensz.,

zuid: (dit moet zuid-oost zijn): erven Joost van Weiburg,

noord: (dit moet noord-west zijn): de Oude[n]dijk,

(in 1569: 20 pond jaarlijks waardig, wanneer het niet ondergelopen was geweest)

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

8-12-1468: Hugo Quekel bij overdracht door Gijsbert, zijn vader.

1-3-1483: Jacob Quekel bij dode van Hugo, diens vader.

...-1521: gebruikt door Wouter Michielsz.

27-12-1522: Wouter Michielsz. bij overdracht door Jacob Quekel,

13-7-1531: Hugo Quekel bij dode van Jacob, zijn vader,

18-4-1536: Cornelis Wouter Michielsz., gehuwd met Johanna, ook voor zijn broers en zusters bij dode van hun vader,

5-3-1559: Jan Kemp Adriaansz., schout van Rijnsburg, bij overdracht door Cornelis Wouter Michielsz. ook voor diens broers en zusters,

15-4-1569: Cornelis van Houweningen Herbertsz. te Gorinchem bij koop uit het goed van Jan Kemp Adriaansz. voor f 445,- karolus.

17-7-1576: Maria, dochter van Cornelis van Houweningen Herbertsz., zijn vrouw, bij dode van haar vader,

Dit kan worden aangevuld uit verpondingen en mergentalen:

- 1555 10^e penning: Jan Adriaens zoen van Kemp, (Gorchum)
- 1601 verpondingen: Mijnheer Pauli
- 1611 mergentalen: De erfgenamen van Johan Pauli, nu Jan Willemsz opt Gadt.
- 1611 verpondingen: Johan Paulijs erfgen
- 1619 verpondingen: Jan Willemsz opt Gadt van de erf van Johan Pauli

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen als nr 50:

- Acht margen lants gelegen inden ban van Woudrichem,
tegens dat Creijevelt over, genaempt die **Groote Bontherije**, oft **Wilde Woutershoeve**.
Verlijt Cornelis Hauwelijn, bij decreet, uijtte goeden van Jan Adriaensz. Kemp.
- 17-7-1576: Verlijt Maria Cornelis Hauwelijnsdr. bij doode van haren vader
- Comparat Cornelis van Hauwelinghe bij copie van decreet uijte goeden [van] Adam Jansz. Kemp,

Merk op dat de naam 'Grote Bouwerij' bij Bentinck 'Groote Bontherije' wordt genoemd, (transcriptiefout?). Het woord bouwerij werd destijds gebruikt voor boerderij; er werd namelijk gewas verbouwd. Ook valt op dat de 'Oude(n?)dijk' als west belending geldt, wat Bentinck 'tegenover het Creijevelt' noemt.

In een schepenboek van 1601 (Salha 0331-580) wordt **de Molencamp** (Schillinx nr 70) genoemd als de helft van 3,5 morgen, liggend tussen de **Vliet** ten zuiden en het '**Creye**' aan de noordzijde. Wat de relatie tussen Creye, Creyeveld en het Kraaieveld (in de Nieuwe Banne) is, is niet duidelijk. De transcriptie door J C Kort naar Kraaieveld in de registratie (uit 1522) is waarschijnlijk niet correct.

Het Kapittel van Oudmunster vermeldt in 1532 de **Cryt-tienden**. Deze tiendrechten in: 'Die boeck zeel van Woudrichem'. beschrijven wat door de 'Crt' verkocht wordt. Hier wordt het kortschrift Crt gebruikt. Dat staat voor '**Curyt**', dat is de pastoor, vandaar ook de naam 'Cryt-tienden'.
Of er verband is tussen Cryt en Creye weet ik niet.

In dit archiefstuk (Utrechts Archief, NL-UtHUA_A192353) worden onder andere de volgende percelen genoemd:

- Halff **die dreynssers** die bruers 10 hont[,]
- den Boomcamp**[,]
- die thien mergen tot **ioffrau Quekels lant** toe ende totter **Brootkist** toe.

Deze percelen liggen tussen de Brootkist (zie Kort nr 42) en de Wilde Wouters hoeve
De Boomkamp moet dan een deel zijn van Schillinx nr 70 dat uit twee stukken van 10,5 hont bestaat. Het andere deel is dan van de gebroeders Dreysser. Dat moet de al genoemde Molencamp zijn.

Andere vermeldingen in Oudmunster zijn:

- Van Ghysbrecht Anthonissz 4½ mergen lants
- de Woudrichemse Vliet met Aert van Weyburchs 4½ mergen
- die Wilde Wouters Koern
opm. Koern betreft waarschijnlijk het deel waar koren is verbouwd en tienden over moet worden betaald.
Dit koren komt van een perceel dat in beheer is van 'Wilde Wouter', mogelijk de Groote Bontherije.

Verder worden in deze regio de volgende percelen vermeld:

- Adriaen van Herps hoeff van den Auden Dijck aff
- Jan Adriaen lant
- Geryt van Eycks ende Wouter Cornelis zoens 3,5 mergen
- Peter Robbrechts lant
- Gysbrecht Anthonissz 3 mergen

Deze gegevens van 1532 en die uit 1555 en uit 1601 blijken moeilijk precies te combineren. Temeer omdat de oppervlaktematen van de percelen ook niet eenduidig overeenstemmen.

259. De Kampen, (1441: groot 6 morgen 2 hont).

Dit leen heeft Schillinx nummer 58.

Uit 'Kort 259' komen de volgende gegevens:

De Kampen,

1441: groot 6 morgen 2 hont;

1460: gelegen in Woudrichem

1488: gelegen naast (verwijzing naar nr. 257)

1510: 6½ morgen, gelegen in de oude ban van Woudrichem,
(opm. Kort schrijft 61 morgen. Die 1 is waarschijnlijk het
schriftteken voor ½, wat er op lijkt)
Een halve morgen is 3 hont, dus hier is een kleine afwijking
van 1 hont t.o.v. 1441.

De streepjeslijn is de omgelegde Hoogwaterkering.

Belendingen:

In 1441 oost: de kerk van Woudrichem,
west: de Vaartsteeg,

In 1510: oost: de kruisbroeders aldaar

In 1569: noord: erven Adriaan Laurensz., (opm. dit moet zuid zijn?)
zuid: de houten brug en de gemene straat; (opm. dit is absoluut noord)

Dit perceel krijgt te maken met de gevolgen van de overstromingen door de Maas.

Aan de noordzijde van het perceel ligt de oude weg, de gemene straat, door 'van Deventer' getekend. Als omstreeks 1595 de hoogwaterkering wordt omgelegd, lopende naar de Oude Stenen Beer, (dat is bij de vroegere landpoort) wordt aan de noord-oost kant van perceel 58 een hoekje van 4 hont afgesneden. Het verkleint daardoor van 6 mergen en 3 hont naar 5 mergen en 5 hont .

Ten noorden van de weg, ligt in de stadsvrijheid, het perceel met het omgrachte huis de Blanckenborch. Dat komt overeen met Kort 257, zoals bij het jaar 1488 gemeld.

Het perceel aan de oostzijde (Schillinx nr 57) was bezit van de kerk in 1441 en blijkt in 1510 door de Cruisbroeders te zijn overgenomen. Dit perceel, dat 'de Heuvel' genoemd wordt, was toen 5,5 morgen groot, maar werd omstreeks 1595 door de nieuwe dijk praktisch gehalveerd. Voor dit perceel zijn gegevens tot het jaar 1417 te vinden bij Kort nr 41.

(merk op: de Cruisbroeders hebben zich in 1474 in Woudrichem gevestigd. Niet alleen de kerk, maar blijkbaar ook het grondbezit, dat daar bij hoorde, werd toen door hen overgenomen).

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

20-6-1407: Willem Zadelboger uten Camp bij overdracht door Agnes uten Camp, vrouwe van Sleeuwijk, zijn moeder,

13-11-1441: Willem Zadelboger,.

23-6-1445: Hendrik Zadelboger Willemsz.,.

16-1-1460: Wolfert van Giessen bij overdracht door Aleid van Zuilen, weduwe Floris van der Dussen,

31-12-1471: Jacob Sasse, bij overdracht door Wolfert van Giessen, bevestigd door Aleid van Zuilen,

13-5-1482: Robert Fave met de manschap bij overdracht door de leenheer,

7-6-1488: Robert Fave draagt de manschap over aan de leenheer,

17-5-1510: Arnout van Weiburg bij overdracht door Jacob Sasse Jansz.,

23-3-1539: Lonis van Weiburg voor Elisabeth van Weiburg, zijn zuster.

6-2-1559: Filips van Weiburg voor Elisabeth van Weiburg bij dode van Lonis, haar broer,

...-1569: Glaude de Glarges voor Elisabeth van Weiburg, die aankwam van Arnout, haar vader, vermeld,

12-10-1593: Mr. Cornelis van Mierop, ontvanger-generaal van Holland, bij overdracht door Aleid van Weiburg, weduwe Cornelis Oom van Wijngaarden,

10-9-1609: Joachim van Mierop bij dode van Cornelis, zijn vader,

9-7-1612: Abraham ten Hage, schout van Woudrichem, bij overdracht door Joachim van Mierop, ontvanger-generaal van Holland,

11-1-1631: Adriaan ten Hage, ambachtsheer van Sleeuwijk, te Woudrichem bij dode van Abraham, zijn vader, die meer dan drie jaar terug stierf, na verzuim,

Dit kan worden aangevuld uit verpondingen en mergentalen:

1555 10^e penning: Joncv Elisabeth van Weyborgh, 6,5 mrn

1601 verpondingen: Mirop

1611 mergentalen: De erfgenamen van Cornelis van Mierop, nu Abraham ten Hagen, 5 mrn 5 hont

1611 verpondingen: Cornelis van Mierops erfgen

1619 verpondingen: Abraham ten Hagen

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen onder nr 45.48

Die Campen alsoo die gelegen sijn inden lande van Althena, eenen camp lants geheeten die Campen inden ban van Worchem, gelegen oostwaert die Vaert stege. Nota hic **zevendehalve** margen lants.

Comparuit ende verlijt Glaude de [Glarges (zie Kort)] als vooght van Elisabeth van Weijborgh.

12-10-1593: Verlijt Mr. Cornelis van Mierop, ontfangener generael van Holland,

10-9-1609: Verlijt Jochem van Mierop bij doode ende maekinghe van Cornelis van Mierop voorsz. sijn vader,

9-7-1612: Verlijt Abraham ten Hage, bij opdracht van Dirck vander Grave, ende Sebastiaen van de Ketel, als procuratie hebbende van Jochem van Mierop,

Bentinck kon blijkbaar de naam Glarges niet lezen Hij zet stippels. Maar Kort geeft de naam wel.

Merk op dat hier zevendehalve mergen genoemd wordt. Te lezen als kortschrift voor {6 en de '7^e half'}, een in die tijd gebruikelijk wijze van noteren. Dat staat dus voor 6,5 morgen

260. 4½ morgen land in de ban van Woudrichem

Het is zeer waarschijnlijk dat dit Schillinx nr 66 is.

Uit 'Kort 260' komen de volgende gegevens

28-8-1399: Adam Millinc, ridder, bij doode van Lambert, zijn vader,

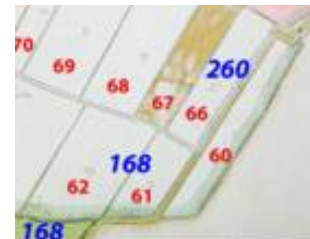
20-5-1408: Lambert Millinc bij doode van Adam, zijn vader,

De volgende beleningen zijn gelijk aan nr. 79, als volgt:

(Kort vermeldt onder **Uppel**) ...-1417: Lambert Millinc,

15-11-1441: Lambert Millinc,

15-10-1463: Jonge Lambert Millinc bij overdracht door Lambert, zijn vader,

Deze informatie is beperkt maar kan nog verder worden aangevuld uit Kort nr 79 met gegevens over Millinc

In 1399: Adam Millinc, ridder, blijkt getrouwd met Aleid, dochter van Jan Oom.

In 1519: Lambert Millinc bij doode van diens vader.

In 1558: Andries Millinc bij doode van Lambert Millinc, heer van Waalwijk, Eethen en Meeuwen, zijn oom, die getrouwd was met Beatrijs van Assendelft, nu weduwe.

Tussen 1399 en 1519 moeten een paar generaties Millinc gezeten hebben. De familie en de titel bestaan in 1558 blijkbaar nog steeds. Als het genoemde leen nr 260 in 1555 nog in beheer van de familie was en in Woudrichem lag, dan zou de naam Millinc moeten voorkomen in de 10^e penning gegevens voor de Oude of de Nieuwe Banne. Dat is niet het geval. De naam Millinc komt wel voor bij beleningen onder **Rijswijk** onder meer bij nr **168**.

Uit Hofstede Altena: Kort nr 168:

13 morgen land in Rijswijk (in 1484: 13½ morgen),

In 1513: zijnde 10½ morgen, strekkend van de **uitvliet van Woudrichem** tot de **steeg van Honswijk**,
oost: huizing en gezaat van de proost van Honswijk en Bruisten Gerardsz.,
west: de proost van Honswijk,

en 3 morgen, strekkend van de **gemene straat** tot den **uitvlieten van Uitwijk en Rijswijk**,
oost en west: Adriaan van Striene.

In 1569: **in de ban van Honswijk**.

Deze belening nr 168 begint analoog aan de belening van nr 260:

1399: Adam Millinc, ridder, met lijfocht van Aleid, dochter van Jan Oom, zijn vrouw,

De volgende beleningen zijn gelijk aan nr. 79 tot:

1463: Jonge Lambert Millinc bij overdracht door Lambert, zijn vader,

Maar gaat daarna verder, als volgt:

- 5-8-1484: Robert Fave bij overdracht door Lambert Millinc,
- 26-4-1488: Jan Dirk Wisscharts bij overdracht door Robert Fave,
- 4-6-1493: Zeger van Weiburg bij overdracht door Jan Dirk Wisscharts,
- 13-5-1510: Lijftocht van Machteld, dochter van Dirk Keye, gehuwd met Zeger van Weiburg,
- 21-4-1513: Belast voor Arnout van Weiburg voor Lambert Millinc met 20 schilden door Adriaan van Dorp heer Cornelisz., gehuwd met Josina van Weiburg, bevestigd door Machteld Keye, weduwe Zeger van Weiburg,
- 20-4-1540: Verpand voor Filips van Uitwijk voor een verkoop door Matthijs van Losen voor Josina van Weiburg, weduwe Adriaan van Dorp,
- 14-3-1554: Jan van Dorp bij dode van Josina van Weiburg, weduwe, zijn moeder,

Deze naamlijst van na 1463 ontbreekt bij leen nr 260 en dat kan betekenen dat dit leen niet meer bij de familie Millinc in beheer is. Het is ook mogelijk dat het leen in de registratie meegerekend is in het leen nr 168, dat deels in Rijswijk en/of deels in Honswijk ligt. In dat laatste geval komen we uit op **Josina van Weyburg, weduwe van Adriaen van Dorp**. Deze Josina komt wel voor in de opgave van de 10^e penning in 1555.

Zij bezit dan zelfs meerdere percelen. Daarbij is een perceel met een oppervlakte van 4,5 morgen. Dat is het perceel met **Schillinx nr 66**. Als voor dat eigendom in de jaren voorafgaand aan 1555 een identieke belening heeft plaats gevonden, dan kan leen nr 260 dus Schillinx nr 66 zijn.

Maar dat ligt **ten noorden van de Woudrichemse Vliet en niet ten zuiden**, zoals bij nr 168 beschreven. Kan de 4,5 morgen dan een deel zijn van het grote perceel op naam van Josina, te weten Schillinx nr 61 en nr 62 samen? De 10^e penning vermeldt daar: 10 mrn, verhuurd aan Joost Thonis zoen. Het oppervlak klopt voor de 10 mrn en past ook binnen de omschrijving:

‘**van de uitvliet van Woudrichem tot de steeg van Honswijk**’. (zie het kaartje) **Ten zuiden daarvan ligt nog een deel Honswijk dat onder Woudrichem valt.**

Hierin ligt dan de overige 3 mrn ‘van de gemene straat tot den uitvlieten van Uitwijk en Rijswijk’. Die uitvlieten liggen in de 19e eeuw zuidelijker, maar mogelijk in de 15e eeuw langs de straat. Er is namelijk een duidelijk verband als volgt:

Deel van Honswijk (2x ter vergelijking), resortierend onder de Oude Banne van Woudrichem.

De belening van nr 168 vervolgt na 1554 met:

- In 1601: Jasper van Poelgeest, raad van de admiraliteit van Zuid-Holland, voor **Josina van Dorp** bij dode van Arnout, haar vader.
- In 1622: **Cornelis Cornelisz. Vrouch**, wonend aan de oude dijk te Woudrichem, op verzoek van Dirk de Vlaming, burger van Amsterdam, wiens vader **Cornelis de Vlaming** in 1591 bij decreet kocht, waarna verkocht was aan **Hendrik Pietersz. van de Werve**, van wiens weduwe de leenman als eigen had gekocht, na verzuim.

Deze namen vinden we terug in de verpondingen uit 1601 en 1619. Daarin staat vermeld:

Onder ‘**Landen in Honswijk, resortierende onder de Oude Banne**’:

In 1601: **Cornelis de Vlaming**, met 3½ mrn.

In 1619: **Henrick Pieters van de Werfts** erfgen met 3½ mrn, nu **Cornelis Vrouch**.

Het beschreven gebied is zeker de locatie in Honswijk van leen nr 168 en is daarmee compleet, te weten 10 mrn en 3,5 mrn. Hier kan leen 260 met 4,5 mrn dus geen deel van zijn. Dan ligt Schillinx nr 66 meer voor de hand.

In de opgaven voor het leen 168 wordt de grootte van 13,5 morgen gesplitst in twee delen, namelijk in 10,5 en 3 morgen. Bij de tiende penning is dat gesplitst in 10 en 3,5 morgen. Waar die verschuiving van ½ morgen vandaan komt is niet duidelijk. In het algemeen worden oude waarden overgenomen, zelfs als die duidelijk afwijken van latere metingen. Vooraf aan 1484 bestond evenzo een afwijking van ½ morgen, (zie vorige blz).

Overigens is het opmerkelijk dat Aert van Dorp in de verpondingen van 1601 zowel Schillinx nr 62 als nr 66 heeft overgedragen aan **Johan Leseur** uit Den Haag, procureur van de Hof van Holland. Ook dat wijst op voormalig leengoed. Het is derhalve zeer waarschijnlijk dat de 4,5 mrn van Schillinx nr 66, het leen nr 260 is.

In archief nr 17 staat een leen onder nr 33, 34 v[er]so, 35 beschreven:

Derthien mergen lants gelegen inden Lande van Althena inden banne van Rijswijck in den banne van Honswijck.

Deze informatie betreft het leen Kort nr 168 en geeft dezelfde naamreeks, als volgt:

Verlijt Jan van Dorp, bij doode van Joncvr[ouwe] Johanna van Weijborgh, sijn moeder, a[nn]o 1554.

Vide dubberne, sijne huijsvrouwe Joncv[rouwe] Barbara van Wassenhove,

Verlijt Philips van Dorp, bij doode van Jan, sijnen broeder a[nn]o 1565

Verlijt Arent van Dorp bij opdracht van Philips, sijnen broeder, a[nn]o 1566,

Verlijt Josina van Dorp, bij doode van Jo[nke]r Arent van Dorp, haeren vader, den XXe januarij 1601.

Verlijt Cornelis Cornelisz. Vroegh

(achterevoegende de apostille van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van den XIe julij 1622 op de requeste van Dirck de Vlamingh, burger binnen Amsterdam, geg., wiens vader de voorsz. XIII margen lants a[nn]o 1591 bij decreete vanden Hove van Hollandt gecoft hebbende, hadde de voorsz. **Dirck de Vlamingh** 't selve landt weder vercoft aen **Henrick Pietersz. van der Werve**, van wiens wed. de voorsz. **Cornelis Cornelisz. Vroegh** 't selve bij coope heeft verkregen).

Deze namen zijn identiek aan de hiervoor beschreven gegevens van de verpondingen in Woudrichem. Bij Hendrik Bentinck komen de hier omschreven beleningen niet voor.

261. 2½ morgen land in Woudrichem

Vooralsnog is de conclusie dat dit grafelijk leen in de Nieuwe Banne moet worden gezocht.

Uit 'Kort 261' komen de volgende gegevens:

2½ morgen land in Woudrichem,
oost: Jordaan die Hoell en mr. Wouter,
west: Willem van Striene;

5½ hont aldaar in de Achterste weide,
oost: Jordaan en mr. Wouter,
west: het eerste perceel,

1521: zijnde 4½ **morgen midden in het Kraaieveld**, gebruikt door Willem Pietersz.

8-12-1468: Hugo Quekel Gijsbertsz.,

in 1483: en **3 morgen in Kraaieveld**;

1-3-1483: voor Jacob Quekel bij dode van Hugo, diens vader, die de **3 morgen** verkreeg van mr. Jan Pontiaan,

27-10-1521: Jacob Quekel vermeld,

De genoemde beleningen oost en west komen overeen met die van Kort nr 258, waarvoor is afgeleid dat het Schillinx nr 80 is. De beleningen die bij Kort nr 261 staan, zijn daarmee echter niet te combineren. Ook niet als aangenomen wordt dat de kompasrichtingen verdraaid liggen. Er moet sprake zijn van meerdere percelen, zeker in relatie tot het Kraaieveld. Het komt vaker voor dat een leen bestaat uit een aantal onderdelen, die soms ver uiteen liggen. Het probleem is echter hier **dat de 5,5 hont in de Achterste Weide moet liggen, dus ten zuiden van de Middelveertse Steeg en bovendien ten zuiden of ten noorden van het eerste perceel, de 2,5 morgen**. Waarschijnlijk zijn er gegevens verward.

De verpondingen en mergentalen leveren geen extra informatie. Er zijn wel registraties in de boeken van het Waterschap. In de door Kort vermelde gegevens van het leen staan onder meer de namen **Jacob Quekel en Jordaan die Hoell** en deze namen komen ook voor in de Dijkboeken van **Het Oudland van Altena**.

Daarin wordt onder het hoofdstuk 'De slag van Woudrichem' een perceel genoemd als volgt:

Jacob Quekel II 1/2 mergen n[ieuw] l[and], [nu] Kemp.

Opm. Met 'nieuw land' wordt in deze boeken de Nieuwe Banne aangeduid.

Merkwaardig is dat bij de 10e penning in 1555 in de Nieuwe Banne slechts één perceel van 2,5 m² voorkomt. Dat staat op naam van Jacob Wouterszoen, en dat kan niet Jacob Quekel zijn, want die is in 1528 overleden en is bovendien een zoon van Hugo. Mogelijk wel een neef of zo. De vader Wouter kan wel 'Wilde Wouter' zijn

Verder komt in het dijkboek de naam van Jacob Quekel voor in 'De ban van Woudrichem', alleen bij nieuw land.

Jacop Quekel: een mergen n[ieuw] lant, [nu] Jan Adriaenssen Kemp

En Jacop Quekel: III mergen n[ieuw] l[and], nu Jenneken Brackx

Verder komt zijn naam in samenhang met Jorden die Hoel, als volgt voor:

W[ille]m van Riebeeck hercomende van **Jacop Quekel ende van Jorden die Hoel** IIII mergen IIII 1/2 hont n[ieuw] l[and], nu **Jochgom van Giessen**. Ook hier dus in de Nieuwe Banne.

De 10^e penning in 1555 vermeldt wel de namen Jan Adriaens zoen Kemp, Willem van Riebeeck, dijkgraaf, en Joachim van Giessen (Bommel) onder de Nieuwe Banne, echter niet met de aangegeven oppervlakken.

Vooralsnog lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat dit grafelijk leen in de Nieuwe Banne moet worden gezocht.

262. 3 morgen land in Woudrichem

Dit leen is een deel van Schillinx nummer 51 .

(dit nummer bestaat uit twee delen, een noordelijk deel, 3 m² (het leen) en zuidelijk 16 hont

(merk op dat 16 hont gelijk is aan 2²/₃ m², dus bijna even groot)

Uit 'Kort 262' komen de volgende gegevens:

1478 3 morgen land in Woudrichem

1559: strekkend van de Hooglandse steeg tot de Vaartsteeg

1571: in de Hengemenge

Belendingen:

In 1478? oost(= noord?): St. Jans altaar,

west(= zuid?): Jan Sasse,

in 1559 zuid: erven Willem Hendrik Emondsz

noord: Aleid, dochter van Adriaan van Persijn

In 1617: zuid: Hendrik van Nespén, baljuw en dijkgraaf van Altena

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

...-14.: Jan van der Wiel Laurensz. bij overdracht door Geertruida, dochter van Gillis uten Camp.

..-11-1478: Jan Boye Jansz. voor Willem van der Brugge Reinersz.,

12-8-1515: Willem van der Brugge bij dode van Reiner, diens vader,

3-6-1540: Adriana, dochter van Willem van der Brugge, zijn vrouw, bij dode van haar vader,

5-3-1559: Govert Anton Goverts. bij dode van Adriana van der Brugge, zijn moeder,

20-3-1566: Hendrik de Romer bij overdracht door Govert Antonsz.

15-1-1571: Jan de Romer bij dode van Hendrik, zijn vader,

14-10-1596: Cornelis de Romer, burgemeester van Woudrichem, bij dode van Jan, zijn broer,

24-11-1617: Gillis Arnoutsz. bij overdracht door Cornelis de Romer, burgemeester van Woudrichem,

Dit kan worden aangevuld uit verpondingen en mergentalen:

1555 10^e penning: Mr Anthonis Goverts zoen, verhuurd aan Jan Ariaens zoen

1601 verpondingen: Cornelis de Romer

1611 mergentalen: Cornelis de Roomer, nu Gielis Aertsz

1611 verpondingen: Cornelis de Roomer

1619 verpondingen: Gielis Aertsz 3 m²

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen onder nr 44.49

Drie morgen lants gelegen inden Ambachte van Worchum inde Hengemenge.

sonder date Verlijt Govert Mr. Antoenis Goverts. bij doode van Adriaena Willem Reijers van

Bruggendr. sijn moeder,

1566: Verlijt Emmerick de Rover tot Gorcom bij opdrachte van Govert Antonisz.

15-1-1570: Verlijt Jan de Romer bij dode van Emmerick sijn vader,

14-10-1590: Verlijt Cornelis de Romer, bij opdrachte van Jan de Romer, sijnen broeder,

24-11-1607: Verlijt Gillis Aertsz. bij opdrachte van Cornelis de Romer, burgem[eeste]r der stadt Woudrichem

Opm. het zuidelijk deel van perceel 51, de 16 hont, is in 1611 en 1619 ook van Gielis Aertsz, waardoor het perceel één geheel wordt.

De naam van de vader van Cornelis en Jan de Roomer wordt soms Emmerick en soms Heymerick geschreven. De transcriptie Hendrik door J C Kort is onjuist. De familienaam Rover bij Bentinck is evenzo onjuist. Roomer en Romer komen beide voor.

De belending aan de noordzijde is het St. Jans altaar, dit is dus Schillinx nr 52. Dit perceel blijkt een geestelijk goed te zijn (op de kaart van Schillinx geel gekleurd), dat de Distelcamp wordt genoemd. Het staat in 1555 op naam van Ariaen Loenis zoen erfgenamen en is hier in 1559 als belending aangegeven als: Aleid, dochter van Adriaan van Persijn. De naam Loenis staat ook als Lyonis geschreven.

263. 22 morgen land in het land van Altena.

Vooralsnog is de conclusie dat dit grafelijk leen in het oude Honswijk moet worden gezocht.

Uit Kort **nr 263** komen de volgende gegevens:

22 morgen land in het land van Altena (14...: **waarvan de helft van 5 morgen in Woudrichem**).
22-4-1391: Dirk Kansenz. bij dode van Jan Kanse, zijn vader,

Verder verwijst Kort naar **nr 162** onder Rijswijk:

22 morgen land in het land van Altena, (14...: **waarvan de helft van 14 morgen in Rijswijk**).
22-4-1391: Dirk Kansenz. bij dode van Jan Kanse, zijn vader, die hield van de heer van Altena,
...-14...: Gijsbert Dirk Kansenz.,
...-1417: Gijsbert Dirk Kansenz.,
17-9-1466: Arnout die Burchgrave Robertsz. bij dode van Gijsbert Dirk Kansenz., zijn oom,
(Kort schrijft hierbij: N.B. De aantekeningen zijn vrij slordig.)

Hier zijn twee mogelijkheden. Of het leen bestaat uit meerdere delen op uiteen liggende plaatsen. Het is in elk geval samen geen 22 morgen. Of het leen omvat een aaneengesloten gebied dat onder verschillende jurisdicties is verdeeld. Het ontbrekende deel zou in dat geval onder Honswijk of Almkerk kunnen liggen. Dit is niet onwaarschijnlijk, want dezelfde namen (Burchgrave, Arnout, Gijsbert) komen voor bij Kort nr 42 (zie daar) bij het perceel 'de Brootkist' en dat ligt typisch op het grensgebied van Woudrichem en Rijswijk.

De gegevens dateren van vóór en kort na de Elisabethsvloed. Met die vloed is het gebied Honswijk verdwenen en verdeeld onder Sleeuwijk, Almkerk, Rijswijk en Woudrichem. Zo vermelden de verpondingen van Woudrichem van de jaren 1601, 1611 en 1619 separaat vier percelen onder het hoofd 'Landen in Honswijk, resorterende onder de Oude Banne'. Deze zijn samen 10 morgen groot en liggen niet binnen de omkadering van de Oude Banne zoals Schillinx dat aangeeft, maar ten zuiden daarvan. (op het kaartje van Honswijk het gebied ten oosten van de Kreupele Steeg waar 'onder Woudrichem' in staat)

Vooralsnog lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat dit grafelijk leen in het oude Honswijk moet worden gezocht.

264. 7 hont land in Woudrichem.

Vooralsnog lijkt het mogelijk dat het grafelijk leen nr 264 een deel van Schillinx nr 4 is.

Uit Kort nr 264 komen de volgende gegevens:

7 hont land in Woudrichem in het land van Altena.
20-11-1392: Katelijne, dochter van Rutger van Muilwijk,
bij dode van Geertruida van Muilwijk, haar nicht,
die hield van Holland, niet te verzuimen, omdat zij geen brief bij zich had,

De gegevens dateren van vóór de Elisabethsvloed en geven weinig houvast. Wel vermelden de verpondingen van Woudrichem van de jaren 1601, 1611 en 1619 enkele percelen die een oppervlak hebben van 7 hont. Daarvan is het perceel Schillinx nr 4 het meest voor de hand liggend. Dit gebied is ingedeeld in drie delen die steeds als één item worden vermeld als volgt:

‘De 7 hont, 10 hont en 5 hont van tgemeenlant van Emmichoven, **Nu de graeffelijkheid**’

Deze drie delen staan in de 10e penning van 1555 aals volgt:

Thonis Jans zoen,	7 hondt,	gebruikt door hemzelf
Heiligen Geest,	10 hondt,	verhuurt aan Wouter Cornelis zoen
Anna van Cronenburch,	5 hont,	verhuurt aan Thonis Jans zoen

De relatie met Emmichoven wordt duidelijk uit een passage in een 16e eeuws dijkboek van het land van Altena. Daarin wordt op 23 april 1579 een herloting van de Emmikhovense dijk besproken. Dirck den Borchgreff, ambachtsheer tot Emmechoven, geassisteert met Melis Janssoen Halling schout aldair, met meer andere geerffden, komen bijeen ‘omme de Emmichovense dijk, op ter Maese boven Woudrichem gelegen, te cavelen ende looten’. De Maasdijk boven Woudrichem viel dus onder de onderhoudsverplichting van Emmichoven.

Die drie genoemde percelen liggen op het ‘Hoge Land’ tussen de Hooglandse Steeg en het Uitwijks Dijkje en het zijn derhalve percelen uit de tijd van de eerste ontginningen. Het is opvallend dat hier in 1555 de eigendommen over de Hooglandse Steeg doorlopen. Te weten: Thonis Jans zoen bezit zowel Schillinx nr 50 als nr 4 en de Heilige Geest bezit de nrs 48 en 5. Mogelijk is dit een overblijfsel van de originele doorlopende verkaveling.

Een tweede indicatie is het feit dat het eigendom na 1600 blijkbaar weer naar de grafelijkheid terug gaat. Dat wordt in de verpondingen toegeschreven aan de ‘graefelijkheid’ en dat zou de grafelijkheid van Holland moeten zijn, want de grafelijke lenen van Hoorne zijn in 1590 door de weduwe aan de Staten van Holland verkocht.

Vooralsnog lijkt het niet onmogelijk dat het grafelijk leen nr 264 het deel van 7 hont van Schillinx nr 4 is.

33. De woning, waar hij (Willem van Striene) in woont, in Woudrichem.

Uit ‘Kort 33’ komen de volgende gegevens:

1317: **Willem van Striene, de woning, waar hij in woont**, in Woudrichem.

1449: een huis en hofstede, bij de Molenpoort.

1553: **omgracht huis en hofstede, genaamd Blankenberg**.

vermeerderd met 2 morgen, aldaar buiten de Brugpoort.

Vanaf 1542 is een deel van het leen afgesplitst en vermeld onder nr **33A**.

Belendingen worden niet vermeld.

Opm. de Molenpoort en de Blanckenborch liggen ver uiteen! (zie de nrs 33 en 257 op het overzichtskaartje). Het is dus merkwaardig dat hier in 1553 de Blanckenborch wordt vermeld. Blijkbaar staan beide percelen als leen op naam van Van Striene. (Zie ook Kort nr 34 bij de oostelijke belending).

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

5-2-1317: Willem van Striene bij opdracht,

...-1405: Willem van Strijen,

8-10-1449: Willem van Striene bij dode van zijn vader na verzuim, omdat Altena onder water staat,

14-9-1499: Adriaan van Striene op bevel van de drost van Altena,

nadat Willem van Striene verzocht aan de graaf van Holland,

16-12-1501: Pieter Willemsz. bij dode van Adriaan van Striene, zijn oom,

6-1-1511: Willem Pietersz. bij dode van Pieter Willemsz., zijn vader,

12-4-1513: Cornelis Havelaar bij overdracht door Willem Pietersz.,

6-9-1524: Gillis Schellart bij overdracht door Cornelis Havelaar, bevestigd door Willem Pietersz.,

13-9-1553: Gillis Schellart, onmondig, bij overdracht door Jan Schellart, rentmr van Altena, zijn vader,

...-15...: Belast voor Gillis Schellart, drost van Altena, met *f* 14,- karolus door Gillis Schellart Jansz., te lossen met *f* 200,-,

12-4-1569: Gelost,

30-5-1570: Mr. Jan Dimmer, advocaat bij het Hof van Holland, voor Maria, dochter van Arnout van Wijk, bij dode van mr. Gillis Schellart, ambachtsheer van de Hil, dr in de rechten, haar man.

27-2-1635: Na de dood van Maria van Wijk is verkocht aan het gemene land,

(Een vergelijk van de naam- en jaartalregistraties voor de lenen 33 en 257 staat op de volgende blz.)

Vergelijk van de naam- en jaartalregistraties levert het volgende overzicht:

Voor Kort nr **33**.

1317: Willem van Striene,

1405: Willem van Strijen,

1449: Willem van Striene bij dode van zijn vader,

1499: Adriaan van Striene, nadat Willem van Striene

1501: Pieter Willemsz. bij dode van Adriaan van Striene, zijn oom,

1511: Willem Pietersz. bij dode van Pieter Willemsz. zijn vader,

1513: Cornelis Havelaar bij overdracht door Willem Pietersz.,

1524: Gillis Schellart bij overdracht door Cornelis Havelaar, bevestigd door Willem Pietersz.,

1553: Gillis Schellart, onmondig, door Jan Schellart, rentmeester, zijn vader,

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, te lossen met 200,-,

1569: Gelost,

1570: Mr. Jan Dimmer, advocaat Hof van Holland, voor Maria, dochter van Arnout van Wijk,

1635: Na de dood van Maria van Wijk is verkocht aan het gemene land,

Voor Kort nr **257**.

1398: Arnout van Weiburg Robijnsz. voor Aleid,

1411: Robijn van Weiburg bij dode van Aleid Schelp, zijn moeder,

1456: Willem van Midveld voor Geertruida, zijn vrouw,

1482: Robert Fave bij overdracht door Arnout van Rijswijk Jan Glimmersz.

1482: Robert Fave met twee zwanen,

1488: Robert Fave draagt over aan de leenheer,

1490: Daniel van Gerwen bij overdracht door de leenheer,

1495: Jan van Gerwen voor kinderen wijlen Daniel van Gerwen,

1499: Govert van Nispen bij overdracht door Jan van Gerwen voor de kinderen,

1501: Jan van Gerwen bij overdracht door Govert van Nispen,

15...: Frederik van Herlaar bij koop na beslag door de leenheer,

15...: Frederik van Herlaar bij koop na beslag door de leenheer,

15...: Frederik van Herlaar bij koop na beslag door de leenheer,

15...: Frederik van Herlaar bij koop na beslag door de leenheer,

15...: Frederik van Herlaar bij koop na beslag door de leenheer,

1519: Nikolaas Staaskensz. bij overdracht door Frederik van Herlaar,

1526: Willem Dirksz., kerkmeester, bij overdracht door Nikolaas Staaskensz.

1539: Joost van Klootwijk voor mr. Helmich van Coudenhoven Nikolaasz.

1542: Jan Schellart door Gerard van Malsen voor mr. Helmich Nikolaasz., priester,

1553: Gillis Schellart, onmondig, door Jan Schellart, rentmeester, zijn vader,

1553: Gillis Schellart, onmondig, door Jan Schellart, rentmeester, zijn vader,

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

15...: Belast voor Gillis Schellart, drost, voor Gillis Schellart Jansz., te lossen.

Opvallend is het verschil in de gegevens van vóór 1540.

Uit dit overzicht blijkt dat de registraties pas identiek zijn na de afsplitsing omstreeks 1542, als het leen in bezit komt van Gillis Schellart (sr) en via diens zoon Jan naar de onmondige Gillis (jr) gaat.

Er is duidelijk sprake van een leen dat uit meerdere delen bestaat. Vanaf 1317 wordt een huis aan de Molenpoort genoemd, en pas na 1398 het huis en hofstede, dat in 1553 Blankenborch wordt genoemd en met 2 morgen land wordt uitgebreid.

Er is mogelijk in de administratie van het leen een verschil opgetreden doordat die tijdelijk elders werd gevoerd. Kort vermeldt in zijn toelichting dat de heren van Altena hun heerlijkheid onder meer van 1386 tot 1417 verbeurden. De registratie werd over die periode gevoerd door de grafelijke leenkamer. Mogelijk liepen hierdoor de vermeldingen van de relaties uiteen.

Er zijn twee mogelijkheden:

Of er is sprake van twee separate lenen die na 1540 in handen gekomen zijn van dezelfde leenman, Of het leen (huis Molenpoort) is verder onderverpacht geweest, zodat er sprake is van een leenman met een dienstman. Dit huis gaat pas na 1511 uit handen van de familie van Striene. Zowel Van Weiburg als Van Striene (Strijen) zijn zeer aanzienlijke families. Zij hebben grote bezittingen in de Groote Waard die verloren gaan door de Elisabethsvloed in 1421. Zij bezaten dus voordien al twee percelen in Woudrichem als leen. Willem van Striene woont er blijkbaar ook.

Bij Hendrik Bentinck en archief 17 staat dit leen vanaf 1553 (identiek aan het bovenstaande) beschreven.

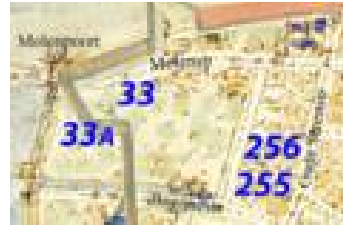
Ik noteer 257 als de Blanckenborch in de Stadsvrijheid en nr 33 als een huis in de Molenstraat nabij de stadspoort. (zie overzichtskaartje)

Het afgesplitste deel dat onder nr **334** wordt uitgewerkt betreft een oppervlakte grond waarop een hophof is gevestigd en dat loopt pas vanaf 1542.

33A. Een hophof afgesplitst uit nr 33,

Uit 'Kort 33A' komen de volgende gegevens:

8-9-1542 Een hophof
1553: groot 4 hont
1569: jaarlijks 9 pond waardig
Belendingen in 1542:
west: de stadsmuur,
zuid: de begijnen met een hophof,
noord: de Molenstraat,
oost: de Begijnenstraat,

De (huidge) Bagijnenstraat is dus niet de hiernaast genoemde oost-belending

opm. 4 hont is een oppervlak van ca 5000 m². Dat is ongeveer 1/3 van het gebied omsloten door de Stadsmuur, de Molenstraat, de Daalderstraat en de sloot langs de (huidige) Bagijnenstraat. Waarschijnlijk is hiervan een strook aan de zijde van de stadsmuur bedoeld, vanaf de Molenstraat tot de sloot. Daarmee ligt de als oostgrens genoemde Begijnenstraat, ongeveer op de plaats waar later de stadswal zal worden aangelegd. De hophof van de begijnen aan de zuidzijde liggen dan bij het dominicanessenklooster ten zuiden van de sloot.

Een hophof op het Zand,

Uit de omschrijving is niet duidelijk of dit een tweede omschrijving van dezelfde hophof betreft, dan wel dat het een tweede deel aangeeft. De belendingen suggereren dat laatste, waarbij de twee delen mogelijk naast elkaar liggen.

Belendingen

west: de Begijnen groensteeg
noord: Jan de Raaimaker
oost: de gemene straat
oost (!): een klein steegje, (het !-teken is hier door Kort geplaatst, neem ik aan)

opm. Het Zand was het hoog gelegen gebied aan weerszijden van de Molenstraat, waarop ook het Hof lag. Aan de noordzijde is echter niet veel ruimte voor een hophof. Het zou het gebied kunnen zijn aan de zuidzijde van de Molenstraat en wel ten zuiden van de bebouwing. (Jan de Raaimaker?). De aangegeven belendingen maken het echter niet duidelijker. De gemene straat zou dan de Kruijtbiersteeg kunnen zijn (huidige Daalderstraat) en dan is de Begijnen groensteeg dezelfde als de bovengenoemde Begijnenstraat. Dat kleine steegje moet dan aan de zuidzijde de belending vormen.

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

8-9-1542: Jan Schellart zoals Gillis, zijn vader,
13-9-1553: Maria Schellart bij overdracht door Jan, haar vader,
26-7-1561: Jacob van Rijswijk voor Maria Schellart, zijn vrouw,
...-1569: Maria Schellart, gehuwd met Jacob van Rijswijk, vermeld,

Opm: Maria Schellart niet te verwarren met Maria van Wijk, die in 1570 eigenaar wordt van de Blanckenborch.

Zie onderstaand schema:

Jan Schellart, zoon van Gillis Schellart (sr) heeft twee kinderen:	
zoon: Gillis (jr) Schellart	dochter: Maria Schellart
Gillis trouwt met Maria van Wijk, (dochter van Arnout van Wijk)	Maria Schellart trouwt met Jacob van Rijswijk
geen kinderen.	Kind: Joost van Rijswijk
	Maria trouwt (2 ^e huw.) met Cornelis van Wijtvliet

Uit het leenboek Altena:

coll_ra_13_01:

Jan Schellart als momber ende Vader van Marie sijn dochter versocht den Hophof aen den Molenpoorten voordien Baghijnen opten 13de sept anno '53. folio 44

coll_ra_14_02:

Joncvrou Maria Schellarts, die huijsvrouwe van Jacob van Rijswijck woonende tot Worecom, hout van de heerlicheijdt van Altena een hophoff gelegen in den Stede van Worcom, aen den Molenpoort, groot omtrent vier hont landts. Dit is vrij heerlick goet en wort tsamen verhuurt voor omtrent 9 pond.

Opm. hier wordt 'tsamen' geschreven.

Dat suggereert ook twee hophoven bij elkaar.

34. Huis en hofstede in Woudrichem.

Uit 'Kort 34' komen de volgende gegevens:

1327: Dirk van Echt, Zijn huis en hofstede in Woudrichem

Belendingen in 1327:

oost: Willem Reinersz. met zijn hofstede
west: de gemeente

in 1401:

oost: Severijn Willemsz

in 1411:

oost: Gerard Doedijnsz
west: de gemene steeg

in 1470: hiervan worden alleen richting, de 'naam van de buurman' is niet ingevuld

noord:

zuid:

opm. de belendingen zijn niet duidelijk en incompleet. Interessant is de verwisseling van de oriëntatie in 1470. Dat kan verklaard worden uit de richting van de Kerkstraat, die noordwest-zuidoost is. Wel is duidelijk dat het huis grenst aan een gemeentelijk terrein, waar in 1411 een steeg op ligt. (vergelijk met Kort nr 35).

Dit is een huis gelegen aan de Kerkstraat tussen de haven en de Blanckenborch. Van de belendingen bij de registratie van Kort nr 257 is bekend dat hier een huis en hofstede lag, namelijk Hendrik Brabant met huis en hofstede, in 1488 van de leenman. Dan moeten Willem en zijn zoon Severijn vóór 1410 voorkomen op de lijst van Kort nr 257. Daar is sprake van Willem Schelp en dat zal wel een alias zijn, mogelijk van een Van Striene.

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

24-4-1327: Dirk van Echt bij opdracht,

14-3-1355: Willem Jacobsz. bij overdracht door Dirk van Echt,

..-9-1372: Jacob Willemsz. van Echt bij dode van zijn vader,

20-5-1401: Jacob Willem Engenzz. voor Geile, dochter van Jacob Willemsz., bij dode van Willem Jacobsz., haar broer,

30-6-1411: Andries Hendriksz. voor Lutgard, dochter van Jacob Willemsz., zijn vrouw, bij dode van Geile Jacobsdr., haar zuster,

23-6-1470: Arnout Hermansz. met ledige hand,

12-12-1473: Pieter Heinemansz. voor Godelt Hermansdr., zijn vrouw, bij dode van Arnout Hermansz., haar broer, die aankwam van Willem Arnoutsz., waarna overdracht aan Jacob Sasse Jansz.

25-7-1515: Anton de Morienne voor mr. Hendrik Sasse, priester, bij dode van Jacob, diens vader,

Bij Korteweg onder nr 351, staat voor leen nr 257 (zie daar) in 1488, dat het huis Blanckenborch, de boomgaard daarnaast aan de oostzijde en het erf aan de westzijde, alle van Robbrecht Fave zijn, ghelijck -- men tselve van der heerlicheit van Althenae the leen houdende is, -- ende oock die manschap van Jacop Sassenlande, daeraen gheleghen.'

In 1488 ligt dus het Jacop Sassenland naast de Blanckenborch. Dat stemt overeen met de bovenomschreven beleningen tussen 1473 en 1515.

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen als nr 45:

45. Een huijs mette hoffstadt gelegen binnen Worckom ende belegen heeft aen de oostzijde Severijn Willemsz. mit sijnen erve, ende die gemeene stege aen die ander sijde.

Voor meer details over de genealogie van deze familie aan de oostzijde, zie Kort nr 36.

Korteweg geeft in 'Rechtsbronnen van Woudrichem' onder nr 73 de gegevens van dit leen uitgebreid weer.

73. Wi Willaem, grave van Henegouwen etc., maken cond allen luden, dat Dieric van Echt ons opghedraghen hevet in vrien eyghen sijn huys ende sine hofstede, legghende binnen Woudrichem, binnen desen merken:

Willaem Reynierszoens hofstede an die ostzide ende die ghemeente an die westzide.

24 april 1327

Uit het leenboek Altena:

coll_ra_13_01:

Luijngaert Jacobs dochter lest versocht een huys ende geseete binnen der stadt van Woudrichem, west die stege van Willem Severijn, hier boven oock mit een geseet al verlooven, credo dat dit Coninx of Jan de Raeijmaeckers kinderen erf es, alst blijkt, folio 45.
(credo betekent 'ik geloof', dus de schrijver weet het niet zeker)

Deze Luijngaert staat in de lijst bij Kort in 1411, de gemeente is een steeg, en Severijn Willems in 1401 is dus opgevolgd door zijn zoon.

35. Huis en hofstede in Woudrichem.

Uit 'Kort 35' komen de volgende gegevens:

1327 Willem van Tuil, Zijn huis en hofstede in Woudrichem

Belendingen in 1327:

oost: Katelijne, gehuwd met Hanne Boele

west: de gemeente

in 1355: oost: Rikout van Strien

(kaartje, zie bij nr 34)

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

25-4-1327: Willem van Tuil bij opdracht,

2-8-1342: Pieter van Echt bij overdracht door Willem van Tuil,

29-12-1355: Pieter van Echt zoals Willem van Tuil en de akte daarvan is bij ongeluk bedorven,

14-10-1361: Gerard Stare bij overdracht door Pieter van Echt,

Opm. Hier is weinig detail gegeven, maar de overeenkomst met Kort nr 34 is opvallend. De relatie tussen Dirk en Pieter van Echt is niet duidelijk. Mogelijk zijn het broers. De naam Willem komt in die familie ook voor. De namen van de belendingen in 1327 stemmen niet overeen, maar voor beide is de belending in west: de gemeente. Mogelijk waren de twee percelen oorspronkelijk een geheel ten zuiden van de Kerkstraat, Nr 34 als noordelijk deel en zuidelijk daarvan nr 35. De gemeente is dan voor beide het havengebied. In 1355 is de buurman van nr 35 aan de oostzijde in elk geval een Van Stiene en dat klopt met de registratie van Kort nr 33 die in 1355 weergeeft dat de Blanckenborch van een Van Striene is.

Korteweg geeft in 'Rechtsbronnen van Woudrichem' onder nr 75 de gegevens van dit leen uitgebreid weer.

75. Wi Willaem, grave van Henegouwen etc., maken cond etc., dat Willaem van Tule ons opghedraghen hevet in vrien eyghen sijn huys ende sine hofstede, legghende binnen Woudrichem binnen desen merken:

an die oistzide Kateline Hannen boelenwif, ende die ghemeente an die westzide.

25 april 1327

Van Katelijne, die gehuwd is met Hanne Boele zijn verder geen gegevens bekend.

36. Huis en gezaat.

Uit 'Kort 36' komen de volgende gegevens:

1327: Severijn Reinersz, Zijn huis en gezaat in Woudrichem

in 1356: hofstede;

in 1402: waar op huizingen, op het Zand

Belendingen in 1327:

enerzijds: Jacob heer Andriesz.

anderzijds: Arnout Noydenz.

in 1356: enerzijds: Willem Jan Neudenz.

anderzijds: Erkenrade, weduwe van Arnout Noydenz.

in 1470: noord: de leenman.

zuid: mr. Nikolaas Noteboom

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

25-4-1327: Severijn Reinersz. bij opdracht,

10-1-1356: Reiner Willemsz. van der Zande,

29-10-1402: Willem Severijnsz. zoals zijn vader,

9-4-1451: Jacob van Roden bij dode van Jan Boye Severijnsz., zijn oom,
na verzuim, omdat de hofstede verbrand was,

22-4-1470: Robert Willemsz. bij overdracht door Jacob die Rode,

18-6-1504: Jacob van Gent bij dode van Robert Willemsz., zijn vader,

Opm. hier komt de familie met namen Reiner, Severijn en Willem onder het alias 'Van der Zande' voor.

Vergelijk in Kort nr 34: de burens aan de oostzijde:

(Belendingen in 1327: oost: Willem Reinersz. met zijn hofstede

in 1401: oost: Severijn Willemsz.)

de stamboom is dan als volgt:

vóór 1327 ook in 1356:

Reiner Willemsz.

1327 (2 zonen:) Severijn Reinersz. en Willem Reinersz.

1401 (zn van Willem:) Severijn Willemsz.

1402 (2 zn van Severijn:) Jan (Boye) Severijnsz en Willem Severijnsz.

1451 Jan Boye heeft geen zoon, dus leen gaat naar een neef: Jacob van Roden zn van Willem

De familie bezit dus naast een hofstede in de Stadsvrijheid, ook dit huis op het Zand. Het huis op het Zand wordt in 1356 ook een hofstede genoemd, waar in 1402 enkele huizen op staan. Die brand zou in 1405 bij de Arkelse overval kunnen zijn geweest.

Merkwaardig is hier weer de oriëntatie in 1470, noord en zuid. Langs de Molenstraat is dat niet logisch.

Kortweg geeft in 'Rechtsbronnen van Woudrichem' onder nr 76 de gegevens van dit leen uitgebreid weer.

76. Wi Willaem, grave van Henegouwen etc., maken cond allen luden, dat Severijn Reynierssone van den Zande ons opghedraghen hevet in vrien eyghen sijns huys ende sine zate, legghende binnen Woudrichem binnen desen merken:

an die ene zide: Jacob, heren Andrieszone, ende an die ander zide: Arnt Neuydenzone.

25 april 1327

Merk op dat Kort de naam Neuyden weergeeft als Noyden en Neuden.

Uit het leenboek Altena:

coll_ra_13_01:

Willem Zeverijns soon een huijs versocht liggende binnen der stadt van Woudrichem

Credo: dat dit huijs opt Sant van Franck Lambertsens erff soude wesen. Folio 44

Of es eenen hophof aender molenpoorte.

Opm. de betekenis van 'credo' is 'ik geloof'; de schrijver is dus niet zeker van zijn verwijzing)

37. Een gezaat en erf

Uit 'Kort 37' komen de volgende gegevens:

1329: Een gezaat en erf

1353: een huis en hofstede in Woudrichem,

Belendingen in 1353:

boven: Willem Nikolaasz. uten Campe.

beneden: de poortgracht.

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

- 5-5-1329: Lijftocht van Machteld, dochter van Dirk van Waardhuizen,
gehuwd met Willem van Kampen,
- 18-10-1353: Willem uten Campe bij dode van zijn vader,
- 15-7-1355: Willem uten Campe Jansz. bij overdracht door Willem uten Campe Tielmansz.,

Opm. Willem van Kampen (in 1329) zal wel Willem uten Campe moeten zijn

Het is aannemelijk dat Willem uten Campe in 1353 een zoon is van Tielman uten Campe want hij geeft immers in 1355 over aan Willem uten Campe Jansz. Deze Tielman is Tielman (uten Campe) Jansz van Sleeuwijck, een voorvader van Agnes uten Campe, vrouwe van Sleeuwijck. (zie het overzicht op bijlage 6 van 'Wording tot Wasdom'.) Deze familie had veel bezittingen, zowel in de stad als in de regio. Agnes wordt onder meer als belending genoemd, ten oosten naast de Blanckenborch, in de Verweide. (in Kort nr 257.)

De vraag is wat in de context van 1353 onder 'boven en beneden' werd verstaan. Meestal is dat langs de rivier in bovenstroomse en stroomafwaartse richting. Uten Campe bezat van oudsher het Grafelijk leen nr 259, genaamd 'de Kampen'. De familie bezat ook het naastgelegen Grafelijk leen nr 41, op het 'Hoge Land'. Dat perceel stond in 1327 op naam van: Tielman van Sleeuwijk Jansz. uten Campe en in 1405 van Agnes uten Campe. Mogelijk is op een deel van dit perceel tussen 1329 en 1353 een huis en boerderij gebouwd, dat een apart leen Kort nr 37 werd genoemd. Dat ligt bovenstrooms van een voormalige gracht, zoals op het kaartje te zien is.

Merk op dat in 1353 de stad nog niet de versterking met muren en vesten had zoals die door Willem VI van Horne in 1386 werden opgedragen. De genoemde 'poortgracht' is daar dus een voorloper van en niet noodzakelijkerwijs een grachtgedeelte van die nieuwe vesten. Van Deventer tekent in 1558 aan de zuidzijde van de stadsvrijheid een verlandde gracht, die als poortgracht kan zijn aangeduid. (zie ook Kort nr 38)

38. Huis, huizing en hofstede in Woudrichem.

Uit 'Kort 38' komen de volgende gegevens:

1355: Zijn huis, huizing en hofstede in Woudrichem

Belendingen in 1355:

- enerzijds tot wijlen heer Willem van Duvendoorde.
- anderzijds tot Jan van den Campe Nikolaasz.
- enerzijds: de poortgracht van Woudrichem,
- anderzijds: een gemene steeg.

Belendingen in 1388:

- enerzijds Nikolaas die Vleeshouwer.
- anderzijds heer Jan van den Campe.

Belendingen in 1449:

- enerzijds de heer van Altena.
- anderzijds Willem Willemsz.

Op dit kaartje staan gegevens die er vóór 1450 nog niet waren zoals:
Het klooster van de Dominicanessen,
Die straat heette dus ook niet de Susterenstraat,
maar werd als 'gemene steeg' aangegeven,
De kerk was mogelijk net in aanbouw
De stadswal en koepoort zijn uit ca 1600.
De gracht bestond wel al in 1355.
De muren langs de gracht mogelijk pas na 1386.

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

- 27-2-1355: Lionis van den Campe, ridder, bij opdracht,
- 21-4-1366: Nikolaas van den Campe zoals Lionis, zijn vader,
- 3-11-1370: Nikolaas van den Campe zoals heer Lionis, zijn vader, en zoals Jan uten Campe opdroeg,
- 23-7-1388: Lionis van den Campe zoals Nikolaas, zijn vader,
- 8-10-1449: Nikolaas van den Campe Nikolaasz.,

In 1480 is sprake van een poortgracht in een oorkonde over enen huise ende gesate van de dominicanessen 'gelegen aen die Afterstraet, daer Goyarts van Honswijche ende Claes van den Camp gesaten sijn gelegen aen die oestzijde ende streckende langes die Portgracht aen die westzijde' Dit is ca honderd jaar na de aanleg van de vesten en deze stadsgracht ligt aan de westzijde van de stad. Aan de oostzijde van het gezaat ligt een perceel van Claes van den Campe binnen het stadsgebied en dat kan dus een leen geweest zijn met aan de zuidzijde de stadsgracht en een gemene steeg aan de noordzijde. In een oorkonde uit 1375 (Korteweg nr 150) wordt een huis

met erf genoemd gelegen tussen het erf van Claes van den Campe en de gracht van Woudrichem, waarna dit huis en erf aan de gemachtigde van Claes van de Campe wordt overgedragen. Ook dit lijkt te verwijzen naar het omschreven leen.

Bij Hendrik Bentinck en het leenboek Altena staat een leen als volgt omschreven:

44. Een huij en gesaet mitter hoffstadt gelegen binnen Worckum op die poort graft.

Nota dit hoort toe den heere selver, ende es sijnen hoff.

Verder staan hier geen jaartal of andere gegevens bij.

Het is goed mogelijk dat dit het leen nr Kort 38 is. De heer van Altena staat evenwel als belending in 1449 aangegeven. Dit buurperceel wordt niet als leen door Kort vermeld, maar dat zou een ommissie kunnen zijn. In dat geval verwijst het leenboek met nr 44 naar dit buurperceel.

De belending in 1355, wijlen Willem van Duvendoerde, is een zeer vooraanstaand notabel. Hij is heer van Breda en van Oosterhout Hij is een halfbroer van Jan I van Polanen, en is schatbewaarder van graaf Willem III van Holland. Hij woont in Geertruidenberg, waar hij het Karthuizer klooster sticht. Hij overlijdt in 1353 zonder wettige erfgenamen na te laten.

Het dominicanessen convent wordt opgericht in 1458 en dat is na de data genoemd bij de registratie van de leenmannen, zodat verificatie met de belendingen niet mogelijk is. Dat op deze lokaties omstreeks 1350 huizen en boerderijen hebben gestaan is niet onwaarschijnlijk. Heel het zuidelijk deel van het stadsgebied bestaat dan nog uit huizen met boerenerven, zoals ook langs de Oude Steenstraat. (zie Kort nr 256) en de Landpoortstraat.

39. Een huis en hofstede in Woudrichem

Uit 'Kort 39' komen de volgende gegevens

1387: Een huis en hofstede in Woudrichem

Belendingen in 1387:

oost: Katharina Koenen en kinderen
met hun huis en erf,
west: de gemeente.

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

15-2-1387: Arnout Wolfbrandsz. bij overdracht
door Gijsbert Neyse Neysenz.,

6-7-1402: Nikolaas Wolfbrandsz.

voor Erkenraad, dochter van Arnout Wolfbrandsz., bij dode van haar vader,

Van de genoemde personen zijn verder geen gegevens bekend en de omschrijving is te summier om de ligging van het leen te bepalen. De enige verwijzing is 'aan de westzijde: de gemeente'. Die aanduiding wordt ook gevonden bij de lenen Kort nr 34 en 35. Er is dan sprake van het gebied waar de haven ligt. Het zou dus kunnen liggen aan de noordzijde van leen nr 34, dus tussen Vissersdijk en Kerkstraat. Dit is evenwel onzeker.

40. 21 morgen land in Woudrichem.

Uit Kort nr 40 komen de volgende gegevens:

21 morgen land in Woudrichem beneden de windmolen,
een akker, genaamd Vorstweide, een tweede, genaamd Middelweide, en een derde, genaamd
de Oude broek. .

.-1281: Tielman van den Campe vermeld,

De oorkonde is bij 'Rechtsbronnen van Korteweg' ook te vinden onder diens nr 24:
uit ca. 1280:

Opsomming van de goederen in het land van Altena, welke van den graaf van Holland in leen gehouden worden. Daarin onder item 312:

Thileman van den Campe, die es mijns heren man worden van enen tventtich morghen lants, die licghen te Woudrichem beneden der wimolen,
die ene acker heitet die Vorstweide,
die ander heitet die Middelweide
ende die dorde camp heitet dOude broec.

Hier is dus duidelijk sprake van een leen bestaande uit drie percelen die ver uiteen liggen. (Voor de locatie van de aangegeven gebieden: zie de overzichtskaart vooraan in dit verslag)

De Voorste Weide is waarschijnlijk het oudste ontgonnen gebied ten westen van de stad, die omstreeks 1300 niet veel meer omvatte dan de bebouwing langs de rivier op de oeverwal. In de stad lagen de straten Hoogstraat in het oosten en Molenstraat in het westelijk deel. De gegevens verwijzen naar een windmolen ('wi' kan geen wipmolen zijn, want die worden pas gebouwd na 1400). Het lijkt voor de hand te liggen om te denken aan de molen op de Molenpoort aan de west-toegang tot de stad. Of daar een poort bestond in 1280 en of daar een molen op stond, is echter niet bekend. Onmogelijk is het niet. Inderdaad ligt beneden de molen(street) de Echt, een onderdeel van de Voorste Weide, maar ook de Ooken vormt daar een deel van en dat ligt ten zuiden daarvan. Uit latere gegevens blijkt dat de familie Van den Campe juist in de Ooken grond bezat en wel ten zuiden van het stedelijk gebied.

De Middelste Weide is het grondgebied, waar later (1555) aan gerefereerd wordt als 'tussen beide die steghen', te weten, tussen de Voorste steeg (ook Zandsteeg genoemd) en de Middelveertse steeg. Deze strook grond, ten zuiden van de Voorste Weide is waarschijnlijk verkaveld in een tweede fase van de ontginning. Welk perceel hier aan 'Van den Campe' behoorde is niet duidelijk. Geen van de namen die vermeld worden in 1555 of later levert hier een aanwijzing voor.

Tenslotte 'het Oudbroek'. Dit gebied ligt aan de zuidwest hoek van de Oude Banne en loopt door in de Nieuwe Banne. Het is vermoedelijk in die 13^e eeuw nog een moeras, een broekland. De waterlozing van de hele Oude Banne richt zich op dit gebied, dat functioneert als waterberging. Het Oudbroek begint waar de watermolen in de 13^e eeuw staat of later zal worden gebouwd. De boezem strekt zich westwaarts uit over de Nieuwe Banne en vormt aan de zuidzijde de overgang naar de hoger gelegen gronden van Honswijk. Ook voor dit Oudbroek zijn geen naamrelaties met eigenaren uit de 16^e eeuw af te leiden.

Hoe de 21 morgen over de drie percelen zijn verdeeld is niet te achterhalen.

41. 13 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.

dit grafelijk leen van 13 mrn ligt in het gebied tussen Schillinx nr 58 en de Maas.

Uit Kort nr 41 komen de volgende gegevens:

13 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge achter de zaat van Jan uten Campe;
3 morgen in de Hengemenge, oost: Nikolaas Wolf, west: kinderen Hanne Dieden.

25-4-1327: Tielman van Sleeuwijk Jansz. uten Campe bij opdracht,
.-.-1405: Agnes uten Campe,
.-.-1417: Agnes uten Campe, gehuwd met heer Zadelboger,

De zaat van Jan uten Campe is bekend.

Dat is leen nr 259 'De Kampen'. Dit leen heeft Schillinx nummer 58.

In 1407 staat dat op naam van Willem Zadelboger uten Camp bij overdracht door Agnes uten Camp, vrouwe van Sleeuwijk, zijn moeder

Er ligt dus 13 morgen aangrenzend, voor dezelfde eigenaren.

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen onder nr 44 maar het geeft geen andere informatie:

44. Derthien margen lants gelegen indie Hengemenge inden ban van Worckom achter Jans saete was van de Campe.

De vraag is wat het woord 'achter' betekent. Gerekend vanaf welke kant?

In elk geval ligt het in de Hengemenge dus het is ten noorden of ten oosten. Ten zuiden is niet logisch, want daar liggen kleinere percelen volgens de oude verkaveling. Ten noorden zou kunnen, maar dan is het wel ongeveer de hele stadsvrijheid en ook dat lijkt niet logisch. Aan de oostzijde van perceel 58 bevindt zich perceel nr 57 en dat is bezit van de Cruisbroeders. Die komen echter pas in 1474. Omdat de gegevens van het leen 41 van ouder datum zijn, kan het gebied wel tussen perceel nr 58 en de Maas in liggen. De 13 morgen is twee maal zo groot als de oppervlakte van perceel 58 en daar is tot aan de Maas ook precies genoeg ruimte voor.

Vooralsnog lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat dit grafelijk leen nr 41 ligt in het gebied tussen Schillinx nr 58 en de Maas, ten zuiden van de stadsvrijheid.

Blijft de vraag waar die 3 morgen in de Hengemenge, die ook genoemd wordt, vandaan komt. Is dat een tweede verder weg gelegen deel? Is het een vergissing? Of ligt het daar ook in de buurt.

Mogelijkheid is er sprake van Kort nr 257. (zie onder de lenen binnen de Stad nr 257).

Daar wordt beschreven: Een huis en gezaat in Woudrichem, in de Kerkstraat.

Dat is de Blanckenborch.

Als belendingen worden vermeld:

oost: de Kerkstraat, genaamd Verweide,

in 1411 Agnes uten Camp, weduwe heer Zadelboger, met een gezaat;

in 1488 is dat de leenman met een boomgaard,

west: Hendrik Brabant met huis en hofstede

in 1488 is dat de leenman.

Agnes uten Campe bezit dus in 1411 een gezaat ten oosten van de Blanckenborch. Daar staat geen afmeting bij, maar het kan wel 3 morgen groot zijn. Alleen de belending van haar gezaat aan de westzijde moet dan de Blanckenborch zijn en dat is niet te combineren met 'kinderen Hanne Dieden'. Dat zou Robijn van Weiburg, zoon van Aleid Schelp, moeten zijn. Dit gezaat is het dus niet

Als de naam Wolf een korte schrijfwijze voor Wolfbrands zou zijn is er mogelijk een relatie met Kort nr 39:

Een huis en hofstede in Woudrichem,

In 1402 is daar sprake van Nikolaas Wolfbrandsz. voor Erkenraad, dochter van Arnout Wolfbrandsz., bij dode van haar vader.

Als west belending is hier vermeld: de gemeente.

De aangegeven belending voor Agnes zijn: oost: Nikolaas Wolf, west: kinderen Hanne Dieden.

Agnes en de gemeente zijn niet identiek, dus dit klopt evenmin.

Verder liggen in de Hengemenge 8 percelen met een oppervlak van 3 morgen (10^e penning 1555). Over de 3 morgen is dan ook verder geen uitspraak te doen.

42. 3 morgen land in Woudrichem, (genaamd 'de Brootkist')

Dit leen is Schillinx nummer 64 .

Uit 'Kort 42' komen de volgende gegevens:

1363: vermeerderd tot 3½ morgen

1569: jaarlijks 17 pond 10 s. waardig, belast met molengeld in Rijswijk.

Belendingen:

In 1363: oost: de kinderen Rudolf van Dalem,

west: de gemene straat

Dat molengeld aan Rijswijk moet worden betaald is logisch gezien de ligging van het perceel aan de Vliet. Overtollig water wordt geloosd achter de molen, in het deel van de Vliet dat onder Rijswijk valt en afvoert naar de Zevenbansche Boezem. De gemene straat is de overgang tussen Oudendijk en de Kreupele Steeg.

Verder vermeldt Kort als leenmannen:

5-2-1317: Willem van Striene bij opdracht,

7-7-1363: Lijftocht van Elisabeth, dochter van Dirk Burchgrave, gehuwd met Willem Hendriksz. van Striene, waarna overdracht aan Willem, zijn zoon, zoals hun voorouders.

- ...-1405: Willem van Strijen,
 8-10-1449: Willem van Striene bij dode van zijn vader na verzuim, **omdat Altena onder water staat**,
 14-9-1499: Adriaan van Striene op bevel van de drost van Altena, nadat Willem van Striene verzocht aan de graaf van Holland,
 16-12-1501: Pieter Willemsz. bij dode van Adriaan van Striene, zijn oom,
 16-12-1502: Evert Keye Jansz. voor Willem van Striene, gehuwd met Arnout Gijsbert Bruistenz., bij dode van Adriaan, haar oom,
 12-6-1509: Arnout Gijsbertsz. voor Agatha, zijn dochter, bij dode van Willem van Striene, haar moeder,
 18-5-1519: Jan Jacobsz. bij dode van Agatha, dochter van Arnout Gijsbertsz.,
 21-6-1536: Willem van Riebeek bij overdracht door Jan Jacobsz.,
 15-11-1557: Jan van Riebeek de oude bij dode van Willem, zijn vader, met lijftocht van Geertruida van Zuilen, zijn moeder,
 ...-1569: Johan van Riebeek de oude te Utrecht vermeld,
 29-10-1612: Guido van Gistel bij dode van Jan van Riebeek de Jonge, zijn oom, die 1½ jaar terug stierf, na verzuim,
 29-10-1613: Joost van Rijswijk, baljuw van Woudrichem en Altena, bij overdracht door Dirk van Noordingen, solliciteur te Den Haag, voor Guido van Gistel na decreet,
 20-7-1616: Mr. Dirk de Cocq, advocaat bij het Hof van Holland, voor Johan van Rijswijk, zijn neef, ook voor Maria, diens zuster, bij dode van Joost, hun vader, met lijftocht van Maria Jansdr., diens weduwe,
 24-4-1626: Hulde van Johan van Rijswijk.,
 16-8-1639: Arnout Praam te Dordrecht met de helft bij overdracht voor Johan van Rijswijk te Woudrichem, zijn zwager,
 8-11-1644: Willem Canter voor Maria Heinemansdr. voor Johan Filipsz. van Nederveen, burgemeester van Woudrichem, haar man, die ziek is, bij overdracht door Arnout Praam te Dordrecht ook voor Maria van Rijswijk, diens vrouw, met het geheel,
 5-5-1646: Gijsbert van Nederveen voor Filips van Nederveen, zijn broer, bij dode van Jan, diens vader,

(merk op dat dit laaggelegen deel in 1449 nog steeds verdrinken land is)

Dit kan worden aangevuld uit verpondingen en mergentalen:

- 1555 10^e penning: niet vermeld,
 1601 verpondingen: niet vermeld,
 1611 mergentalen: niet vermeld
 1611 verpondingen: waarschijnlijk pachter Lauwerens Jansz Mulder
 1619 verpondingen: waarschijnlijk pachter Lau den Mulder eygen 2 mrn.

Blijkbaar wordt de Brootkist vanwege het molengeld gezien als een Rijswijkse aangelegenheid. Lauwerens Jansz, die molenaar is, gebruikt het terrein in de periode dat er onduidelijkheid is omtrent de leenman Jan van Riebeek die overleden blijkt.

Bij Hendrik Bentinck en archief nr 17 staat dit leen als nr 42

- Drie margen lants gelegen in den banne van Worckem, ende geheeten sijn die brootkist.
 Comparut ende verlijt Jan van Rietbeek, woonende tot Utrecht, bij doode van Willem van Rietbeek, sijn vader.
 30-10-1612: Verlijt Jo[nke]r Guido de Gistelles bij dode van Jan van Rietbeek, sijn oom,
 30-10-1613: Verlijt Joost van Rijswijck bij opdrachte van Dirck Noordingen, als speciale procuratie hebbende van de voorsz. Jo[nke]r Guido de Gistelles.
 20-7-1616: Verlijt Johan van Rijswijck, soo ten behoeve van hem, als van Maria van Rijswijck, sijn suster, bij doode ende maeckinge van Joost van Rijswijck. voorsz. huerl[iede]r vader.

Uit het Utrechts Archief, Kapittel van Oudmunster: (NL-UtHUA_A192353_000035.jpg):

- vanden jaer 1532 'Die boeck zeel van Woudrichem'. Hierin worden enkele percelen vermeld:
 die Brootkist[,]
 die werfkens met Cornelis Jansz 3 mergen[,]
 ioffrau Quekels 3½ mergen[,]
 Alaert Dircksz[,] twe[e] mergen
 ende soe voert totter Woudrichemse Vliet ende moelen toe[.]

opm. die drie werfkens is samen Schillinx nr 63, die in de verpondingen evenzo in drie delen worden opgegeven.

43. 3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.

Dit leen is het westelijk deel van het perceel Schillinx nr 37.

Uit Kort nr 43 komen de volgende gegevens:

3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge,
enerzijds: de vrouwe van Sleuwijk
in 1407: Willem heer Zadelbogersz.
anderzijds: in 1407: Paulus, weduwe Jan Grave,
in 1413: de leenman en zijn moeder, zusters en broer,

Belendingen in 1515:

west: de Vaartsteeg,
oost: Arnout van Weiburg,
noord: de zusters van Woudrichem
zuid: erven Adriaan Kegelaar

Belendingen in 1593:

oost erven Jacob van Rijswijk
zuid: Paulus Dankertsz.

Opm. de vrouwe van Sleuwijk is Agnes uten Campe, de moeder van Willem Zadelboger. Dat enerzijds moet dan ten noorden zijn en anderzijds ten zuiden. Dat zuidelijk gelegen perceel, Schillinx nr 35 (en 36?), is van ene Jan [de] Grave, die in 1405 ook eigenaar is van het hier beschreven leen Kort nr 43, (Schillinx nr 37), zoals blijkt uit onderstaand overzicht. Merk op dat de verbrande brieven (zie hieronder) verwijzen naar de stadsbrand in 1404 als gevolg van de overval door de Arkelsen.

Dit leen is het westelijk deel van het perceel Schillinx nr 37. Het oostelijk deel, grenzend aan de Hogelandse Steeg is 1 mrm en 1 hont groot. Dat deel is in 1593 van de erven Jacob van Rijswijk. De twee delen zijn na 1593, (maar vóór 1600) samengevoegd. De belendingen in 1515 zijn dan:

in noord: de Susteren, Schillinx nr 38 en
in zuid: erven Adriaan Kegelaar, nr 35 en mogelijk ook nr 36.

Die beide worden in 1555 als één geheel vermeld van Danckaert Pauwels zoen.

Verder vermeldt Kort als leenmannen van leen nr 43:

...-1405: Jan die Grave zoals Willem die Grave, zijn oom, wiens brieven bij **de inname van Woudrichem verbrand** zijn,

22-12-1407: Arnout van Randerode bij dode van Willem die Grave, zijn oom,

15-5-1413: Jan Boy Severijnsz. bij overdracht door Arnout van Randerode Jan Gravenz.,

9-4-1451: Jacob van Roden bij dode van Jan Boye Severijnsz., zijn oom, na verzuim, omdat hij 20 jaar buitenslands was en **het leen onder water staat**,

4-5-1454: Arnout Hermansz. bij overdracht door Jacob van Roden,

23-6-1470: Arnout Hermansz.,

12-12-1474: Pieter Heinemansz. voor Godelt Hermansdr., zijn vrouw, bij dode van Arnout Hermansz., haar broer, waarna overdracht aan Jacob Sasse Jansz.,

20-10-1515: Gillis Schellart bij overdracht door Jacob Sasse Jansz.,

14-12-1534: Jan Schellart bij dode van Gillis, zijn vader,

9-9-1561: Mr. Jan Dimmer, advocaat bij het Hof van Holland, voor mr. Gillis Schellart bij dode van Jan, diens vader, waarna overdracht aan mr. Joost van Rijswijk, advocaat bij het Hof van Holland, voor Maria Schellart, gehuwd met Jacob van Rijswijk, Gillis' zuster,

5-3-1563: Jacob van Rijswijk voor Maria Schellart, zijn vrouw,

18-10-1578: Cornelis van Wijtvliet voor Maria Schellart, zijn vrouw,

15-9-1593: Joost van Rijswijk bij dode van Maria Schellart, zijn moeder,

15-9-1593: voor Antonia, dochter van Jacob van Rijswijk, bij dode van Maria Schellart, haar moeder,

20-7-1616: voor Johan van Rijswijk, zijn neef, ook voor Maria, diens zuster, bij dode van Joost van Rijswijk, baljuw van Woudrichem en het land van Altena, hun vader,

24-4-1626: Hulde van Johan van Rijswijk,

13-4-1638: Johan van Engelen te Woudrichem bij overdracht door Johan van Rijswijk ook voor Maria, diens zuster,

Dit kan worden aangevuld uit verpondingen en mergentalen:

- 1555 10^e penning: den Rentmeester; verhuurd aan Thonis Lauwen, 3 mrn,
daarnaast ligt: Den Rentmeester; verhuurd aan Willem Ghysberts zoen, 1 mrn en 1 hont,
(merk op dat beide delen vallen onder 'de Rentmeester', maar aan verschillende pachters verhuurd.)
Ten noorden hiervan ligt Schillinx nr 38: dat Sustercloester met 9 mrn.
- Ten zuiden Schillinx nrs 35 en 36., van Danckaert Pauwels zoen, 4 mrn 5 hondt
- 1601: Schillinx nr 37, merk op dat nu de twee delen één geheel zijn, groot 4 mrn 1 hont.
- 1611 mergentalen: Joost van Rijswijck, nu Jan van Rijswijck,
- 1611 verpondingen: Joost van Rijswijck, nu Jan van Rijswijck, 4 mrn 1 hont,
- 1619 verpondingen: wed en erfgenoot van Joost van Rijswijck 4 mrn 1 hont, (gebruiker Arien Stevens)

In 1580 wordt wijlen Dirck Roeder, (soms geschreven als 'de Roder') genoemd, vanwege het testament van Anna van Egmont. Hij is in zijn leven 'rentmeester van den Lande van Althenae' en houdt het 'Staet en Schultboeck' bij. Zeer waarschijnlijk is hij 'de Rentmeester' waar de 10^e penning in 1555 naar verwijst.

Tussen de lenen 43 en 44 blijkt een opvallende relatie te bestaan in 1407. Bij deze lenen staat vermeld:

- Leen 43 '22-12-1407: Arnout van Randerode bij dode van Willem die Grave, zijn oom.'
- Leen 44 '22-12-1407: Arnout van Randerode bij dode van Jan die Grave, zijn vader.'

De twee lenen volgen elk een eigen serie leenmannen, dat echter in 1470 weer even samenkomt bij:

'23-6-1470: Arnout Hermansz.'

Het is duidelijk dat hier sprake is van twee takken binnen een familierelatie. (zie ook leen nr 44).

Als gevolg van het vernoemen is de relatie niet eenvoudig te reconstrueren. De namen Jan, Willem en Arnout komen een paar maal voor, waarbij ze vader en zoon, elkaars broer of oom en neef kunnen zijn.

De volgende stamboom is mogelijk:

Er zijn twee broers: Jan (1) en Willem
Willem heeft geen zoon, vermaakt aan neef Jan(2) (1405)
Jan(1) heeft twee zoons: Jan(2) en Arnout(1)
(in 1407 Willem, oom van Arnout, overlijdt, en Jan(1), vader van Arnout, overlijdt,
(Opm. de gelijke data zijn waarschijnlijk de data van de overdracht naar aanleiding van het overlijden, niet noodzakelijkerwijs de data van het overlijden.)
Beide percelen gaan nu naar Arnout(1).
Arnout(1) staat leen 43 vrij spoedig weer af (in 1413) aan Jan Boy Severijnsz., die in 1451 overlijdt.
Via een tussenfase van een paar jaar door Jacob van Roden, neef van Jan Boy, komt het leen terecht bij Arnout(2) Hermansz., die het leen behoud tot zijn dood in 1474.
Arnout(1) behoud leen 44 tot ook hij overlijdt in 1451,
waarna zijn zoon Jan(3) het leen in 1451 overdraagt aan Gerard Gerard Doedenzz
in 1467: draagt Gerard over aan Willem zoon van Arnout(welke?).
Die draagt in 1470 over aan Arnout, zoon van Herman (was die getrouwd met een zuster van Willem?).
Arnout is dus vernoemd naar zijn opa.
4 jaar later, na overlijden van Arnout, gaat het leen naar zijn zuster Godelt.
Godelt is getrouwd met Pieter Heinemansz., die overdraagt aan Jacob Sasse Jansz.

Enkele andere verbindingen of relaties:

Ene Willem Hermansz is in 1464 heemraad (^{Korteweg 315}). Dat zou een broer van Arnout kunnen zijn, maar dan leeft deze Willem in 1474 niet meer, anders was het leen niet naar Godelt gegaan.

De naam Severijn komt voor in 1328 als Severijn Reynierszn (van den Zande), samen met Willem Reynierszn. Verder in 1370 als Severijn Willemszn, Schepen tot Woudrichem, evenals in 1382 en als burgemeester ^{Korteweg 198} in 1391 En dan in de Stad bij leen 36 als Willem Severijnsz en als Jan Boye Severijnsz in de lenen 36 en 39 (in 1402 en in 1451).

In 1391 staan onder anderen ook ^{Korteweg 198}: Willem die Grave Gorijsone en Jan die Grave Dirssone, scepenen tot Woudrichem. Deze Willem wordt bij de Karthuizers Willem Thaem Gorys zone genoemd. Dat is niet de oom van Arnout. De genoemde Jan is wel zijn vader. Dat is dezelfde als de bovenomschreven leenman. Hij en Willem zijn zoons van Dirck.

Dit blijkt uit de regesten 260, 357 en 493 van de Karthuizers, waarin als scepenen onder meer vermeld staan:

In 1382 Diederic die Grave,

In 1393 Willem die Grave Diederixs zoen en in 1404 Jan die Grave Dirxs zoen.

Het leen blijkt in 1451 onder water te staan. Dat is in de zuidelijke helft van de Hengemenge (zie kaartje). In dit jaar wordt de Oudendijk versterkt om te hoge vloedwater vanuit de overstroomde Grootte Waard te keren. Als dit gebied blank staat, moet dat voor vele percelen gelden. Daarvan is ook bij de nr 42 ('de Brootkist') melding gemaakt. Ook blijkt bij leen nr 33, dat is in de Stadsvrijheid, dat in 1449 Altena onder water staat.

44. 3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge.

Dit leen is het perceel Schillinx nr 54

Uit Kort nr 44 komen de volgende gegevens:

3 morgen land in Woudrichem in de Hengemenge,

oost: Jan van der Wiel

west: heer Pieter die Coster,

Belendingen in 1515:

oost: Laurens Albertsz.,

west: de Vaartsteeg,

noord: Arnout van Weiburg,

zuid: Gijsbert Antonsz.

Opm. kompasrichtingen zijn verdraaid, vergelijk Kort 262

oost(= noord?): Jan van der Wiel,

west(= zuid?): heer Pieter die Coster

Dit leen is het perceel Schillinx nr 54. De belendingen in 1515 zijn dan:

Laurens Albertsz op Schillinx nr 55 en

noord: Arnout van Weiburg, is Schillinx nr 58 en

zuid: Gijsbert Antonsz. is Schillinx nr 53.

Verder vermeldt Kort als leenmannen van leen nr 44:

22-12-1407: Arnout van Randerode bij dode van Jan die Grave, zijn vader,

9-2-1451: Jan die Grave bij dode van Arnout van Randerode, zijn vader, waarna overdracht aan Gerard Gerard Doedenzz.,

13-3-1467: Willem Arnoutsz. bij overdracht door Gerard Gerard Doedenzz.,

23-6-1470: Arnout Hermansz. met ledige hand,

12-12-1474: Pieter Heinemansz. voor Godelt Hermansdr., zijn vrouw, bij dode van Arnout Hermansz., haar broer, die aankwam van Willem Arnoutsz, waarna overdracht aan Jacob Sasse Jansz.,

20-10-1515: Adriaan Lionisz. bij overdracht door Jacob Sasse Jansz.,

11-8-1519: Rudolf Hugenz. voor Aleid, dochter van Adriaan Lionisz., bij dode van haar vader,

13-8-1593: Thomas Geniets, ontvanger van de épargne, voor Anna Jonckers, zijn vrouw, bij dode van Aleid, dochter van Adriaan Lionisz. van Persijn, haar tante,

13-9-1613: Cornelis van der Tocht voor Maria, dochter van Thomas Geniets, weduwe Gijsbert van Oudewater, secretaris ordaniris van het Hof van Holland, zijn schoonzuster, bij dode van Anna Jonckers, haar moeder, na verzuim,

12-6-1615: Matthijs Dijcken Fransz. voor Francois, zijn zoon, bij overdracht door Jacob van Blijdestein voor Maria Geniets, diens schoonzuster,

13-2-1626: Hendrik Jansz. te Woudrichem bij overdracht door Francois Dijcken Matthijsz.,

13-5-1643: Jan de Lange bij dode van Hendrik Jansz., zijn vader,

Dit kan worden aangevuld uit verpondingen en mergentalen:

1555 10^e penning: Alydt van Parssun, 3 mrn, verhuurd aan wed Derick Sluymmer

1601: Schillinx nr 54, Thomas Jenits

1611 mergentalen: Thomas Genits, nu Hendrick Jansz.

1611 verpondingen: Thomas Genits, in gebruik door Arien Willemsz

1619 verpondingen: De erf van Thomas Genits, 3 mrn, nu Thijs Franszen

De leenmannen van de lenen nr 43 en 44, (die overigens niet bij elkaar in de buurt liggen; zie de overzichtkaart) hebben een familierelatie in de eerste helft van de 15^e eeuw:

Hier bij elkaar gezet: (zie ook het uitgebreid overzicht bij leen nr 43)

Willem die Grave heeft blijkbaar geen kinderen en draagt leen 43 in 1405 over aan zijn neef 'Jan die Grave'. In 1407 blijkt zowel Willem als zijn neef Jan te zijn overleden. Beide lenen gaan dan naar 'Arnout van Randerode', de zoon van Jan.

Die staat het leen 43 af in 1413 aan Jan Boy Severijnsz. Dit zou kunnen betekenen dat Arnout een zus heeft die getrouwd was met een Severijn. Dan is Jan Boy vernoemd naar de opa van moeders zijde. En het leen 44 gaat, na het overlijden van Arnout in 1451, over op diens zoon, die weer Jan die Grave heet.

45. 1½ morgen land boven aan de Waal bij Loevestein.

Uit Kort nr 45 komen de volgende gegevens:

1½ morgen land boven aan de Waal bij Loevestein,
enerzijds: kinderen Pieter Hermansz.,
anderzijds: Gerard Oom.

9-5-1387: Dirk Willemsz. bij overdracht door Rudolf Wijnandsz.

De informatie komt verder in de oorkonden niet voor. Mogelijk in een gegevensbestand in Gelderland, maar destijds behoorde dit gebied, het Monnikenland, onder de jurisdictie van Woudrichem. In 1358 heeft Dirk Loef van Hoorne hier zijn stenen huis 'Loevestein' gebouwd. Dirk kreeg daarna diverse conflicten met zijn broers en met de leenheer. Daarover volgt op 31 oktober 1368 een uitspraak door hogherhand Rechtsbronnen, Korteweg nr 136.

Er wordt een beslissing genomen over de erfenisgeschillen tussen:

Diederik Loef van Horne en zijn broeder Arnoud eenerzijds en
Willem (VI) van Horne anderzijds.

Diederik Loef zal het huis Loevestein hebben onder enkele beperkende bepalingen.

Willem van Horne krijgt onder andere de heerlijkheid Horne en Altena benevens het Monnikenland.

Over de namen genoemd in het leen nr 45 valt slechts te vermelden.

De naam Dirk Willemsz komt nogal eens voor in die periode en geeft onvoldoende indicatie om te zien welke familie hier bedoeld wordt.

Van Rudolf Wijnandsz is het volgende bekend uit gegevens van Sleeuwijk:

Uit Grafelijke lenen, Kort nr 18. Een gezaat in Sleeuwijk

18-12-1387: Willem van Wijk zoals heer Jan van Wijk, zijn vader, waarna overdracht aan
Rudolf Wijnandsz.,

...-14.: Aleid, dochter van Rudolf Wijnandsz., die zegt de brief tijdens de oorlog van Arkel
verloren te hebben,

3-4-1449: Willem Hubert Wijnandsz. bij dode van zijn vader,

De enige naamovereenkomst die ik heb gevonden is in het leen Kort nr 34.

Dat betreft: 'huis en hofstede in Woudrichem'

24-4-1327: Dirk van Echt bij opdracht.

14-3-1355: Willem Jacobsz. bij overdracht door Dirk van Echt,

..-9-1372: Jacob Willemsz. van Echt bij dode van zijn vader,

De naam Dirk Willems is daaruit te vinden als volgt:

Dirk van Echt verkrijgt in 1327 een huis in Woudrichem. Hij heeft geen zoon en daarom draagt hij het huis over in 1355 aan een zoon van (zijn broer?) Jacob van Echt met de voornaam Willem. Dat zal een neef zijn. Als deze Willem Jacobsz van Echt overlijdt in 1372 gaat het bezit over op diens zoon Jacob Willemsz. van Echt. Het is niet onmogelijk dat Willem Jacobs nog een tweede zoon had, die naar zijn oom Dirk is vernoemd. Dat is dan Dirk Willemsz van Echt.

Een relatie tussen Rudolf Wijnandsz en de veronderstelde Dirk Willemsz van Echt heb ik niet gevonden.